

MARKSİST DEVRİM TEORİSİ VE DEVRİM STRATEJİSİ – 2

İKİNCİ ANA BÖLÜM:

4. Kısım: Yerelden Evrensele Taşan Bir Deneyim: Çin Halk Savaşı

“Marksizm, mevcut toplumsal durum değiştiğinde, kaçınılmaz olarak bu döneme katılanlarca bilinmeyen yeni mücadele biçimlerinin doğacağını kabul ederek, yalnızca o anda mümkün ve var olan mücadele biçimleriyle kendini hiçbir koşul altında sınırlamaz.”

Lenin’in yazı boyunca yüz kez tekrarlamaktan bıkmayacağımız bu sözleri, hem Yunanistan’daki “sorunu”, hem de Çin’deki “gerçeği” aynı anda anlatmaktadır aslında. Nasıl Yunanistan yenilgisi, statükocu düşünme biçiminden kopamayan bir önderliğin yarattığı felaketse, büyük Çin Devrimi de, kendisine dayatılan stratejik kalıpları reddederek kendi ülke gerçekliğini somut olarak kavrayan bir önderliğin yarattığı muazzam bir zaferdir.

Elbette bu büyük deneyimi incelerken de -okurumuzun bizi anlayıp bağışlayacağını umuyoruz- uçsuz bucaksız Çin tarihinin derinliklerinde boğulmayı tercih etmeyecek, devrimci strateji bakımından en önemli noktaları ele alarak ilerlemeye çalışacağız.

Ayrıca, Çin söz konusu olduğunda, yerelle evrenselle arasında en baştan kategorik bir ayrım yapmayı gerekli buluyoruz. Bu önemli; çünkü Çin’de zafere ulaşan halk savaşı, kendi ülke gerçekliği içerisinde başarı sağlamıştır evet, ama aynı savaş daha sonradan başka ülkeler ve dünya devriminin genel sahnesi için çığır açıcı imkanlar yaratmıştır, bu da meselenin ikinci ve daha önemli olan cephesidir. Gerçekten de, az sonra göreceğimiz gibi, Çin deneyimi, durduğu yerde durmamış, evrensel düzeyde örnek oluşturan yeni bir devrimci stratejik çizgiyi ortaya koymuştur.

Ve yine, yazı boyunca hep olduğu gibi Çin özgülünde de devrimin hedefleri, türü üzerinde durmayacağız. Mao'nun Yeni Demokratik Devrim tezi ve diğer yaklaşımları da şüphesiz önemlidir ama biz daha çok "nasıl bir yol" sorusunun peşinde ilerlemeyi sürdüreceğiz.

a) Bünyeye Uymayan İlaç ve Yeni Formül Arayışı

Büyük ve kanlı ayaklanmalarla örülü Çin tarihinin eski evrelerini atlayarak nispeten yakın dönemlere doğru geldiğimizde ilk gördüğümüz olgu, Marksizm öncesinde ortaya çıkan modern milliyetçi akımdır. 1900'lerin başında genç aydınlar tarafından başlatılan ve 1912'de Cumhuriyet'in ilanından sonra Ulusal Halk Partisi (Guomindang) olarak partileşen ve iktidar olan bu akımın tarihsel önderi Dr. Sun Yat Sen, "milliyetçilik, demokrasi ve halkın refahı" üçlemesiyle tanımladığı bu çerçeveye, halkçı ve devrimci bir içerik yüklemekte, anti-emperyalist, özgürlükçü ve toplumsal üretime dayanan bir sistemi öne çıkarmaktaydı.

Haziran 1921'de kurulan Çin Komünist Partisi (ÇKP) ise henüz çok gençtir ve nasıl bir yol izleneceği konusunda belirsiz fikirlere sahiptir. Muazzam büyüklükteki bir coğrafyaya ve nüfusa sahip olan Çin'de Avrupa'dan doğmuş bulunan klasik Marksist teorilerin nasıl hayat bulacağı, nereden başlanıp nereye varılacağı gerçekten de yanıtlanması kolay sorular değildir.

Çin, yarı-sömürge ve feodalizmin ağırlıkta olduğu bir ülkedir. Bir yanda büyük işçi kitlelerinin bir arada bulunduğu sanayi kentleri vardır; öte yanda ise uçsuz bucaksız kırlık alanlar üzerinde korkunç bir yoksullukla boğuşan köylüler... Hatta sonradan "Uzun Yürüyüş" sırasında Mao ve yoldaşları ülkenin nasıl yönetildiğinden habersiz, dünyayı kendi mezrasından ibaret zanneden en ilkel kabilelerle bile karşılaşarak şaşıracaklardır. Ayrıca bu coğrafya işbirlikçi kompradorların yanında büyük toprak ağalarını, onların da ötesinde "savaş ağaları" diye adlandırılan haydut generallerin yöresel egemenliklerini de barındırmaktadır. Mao'nun deyişiyle Çinli devrimci güçler ne kadar zayıfsa, karşı taraf da o kadar "parçalanmış ve karmaşa içinde"dir.

Böyle bir sınıfsal tablo içerisinde genç ÇKP, Moskova'da eğitilmiş herkesin en iyi bildiği, en klasik yoldan yürümeye başladığında, doğal olarak ilk adımlarını büyük kentlerde atacaktır. Bu arada birkaç grevi örgütlemeye çalışan partinin 1923'te hala 342 üyesi vardır. Bu büyüme aşamasında partinin en önemli sorunlarından biri de kuşkusuz ülkedeki diğer modern güç olan Guomindang ile ilişkilidir. Aynı dönemde, Avrupa devrimlerinin yenilgisinden sonra yüzünü bir ölçüde doğuya dönen ve özellikle büyük potansiyeller taşıyan Çin ve Hindistan'la ilgilenen Komünist Enternasyonal de bu soruna çözüm aramaktadır.

Milli Demokratik Devrim tezi az çok şekillenmekte, kısmen "üretici güçler teorisi"nin de etkisi altında kurulan teorik formülasyonlarda Çin gibi ülkelerdeki devrimci aşama devrimci-demokratik çerçevede tanımlanmaktadır. Bu tanımlama özel olarak bir yanlışlığı barındırmamaktadır aslında, yerel gerçekliğe de aykırı değildir; ancak henüz oldukça dar olan bakış açısı yaratıcı değildir ve bir ölçüde şablon gibidir. Dünya çapında yapılan kategorizasyonla ülkeler sınıflanmakta ve aşamalar belirlenmekte, ama bunlar yapılırken ülkelerin iç devrimci imkanları hesaplanmadan üretilen genel politikalar her şeyin üstünü örtmektedir. Örneğin aynı dönem Türkiye komünist hareketi de bu genel politikalara uyumlu davranma adına iktidar perspektifinden uzak bir noktaya savrulacaktır. En önemlisi de bu genel politikalar, Ekim modeline uygun bir devrimci stratejiyi, yani toplu kent ayaklanmasını

her koşulda sabit kabul etmekte, değişik iktidar yürüyüşü biçimlerini derinlikli olarak düşünmemektedir.

Kırlarda gerilla birlikleriyle başlayan bir köylü savaşı bu genel çizginin ilgi alanı içinde değildir, genel olarak mantık böyle kurulmamaktadır. Süreç boyunca Komintern tarafından ÇKP'ye dayatılan da bu genel çizgidir: Guomindang ile işbirliği ve bu arada büyük kentlerdeki işçi sınıfı kitlelerinin örgütlenmesi... Zaten bizzat Komintern de Guomindang'la işbirliği içindedir ve Sovyet uzmanları Dr. Sun Yat Sen'in izniyle Guomindang ordusunu eğitmektedir. Bütün bunlar olurken ÇKP, 1925 Şanghay grevini örgütlemekte ve üye sayısını artırmaktadır. ÇKP kontrolündeki sendikaların üye sayısı da 1 milyonu aşmıştır. Ancak Dr. Sun'un ölümünden sonra Guomindang'ı ele geçiren Çan Kay Şek kligiyle birlikte durum değişir; komünistlere saldıran yeni liderlik bir süre sonra 1927'de patlayan büyük Şanghay ayaklanmasının kasabı olacak ve yollar kesin biçimde ayrılacaktır.

Şüphesiz bütün süreç boyunca bölgeye sık sık gelen Komünist Enternasyonal militanları, Maring, Yoffe, daha sonraları röportajında "Çin devrimini anlayamadım, bir çok hata yaptım" diyecek olan Borodin ve başkaları, özel olarak Çin devriminin düşmanları değildirler. Çan Kay Şek'i katliamları sırasında bile ÇKP'ye Guomindang'la ittifakı dayatan Komintern de ciddi bir hata içindedir ama asıl hata, belli bir şablonun ve klasik bakış açısının terk edilememesidir. Bu bakış açısı bütün katliamlara ve yenilgilere karşın klasik milli kriz kavramını ve şehirleri temel alan işçi ayaklanması fikrinden vazgeçememekte, yeni ve başka türlü bir stratejik çizgi bulunabileceğini düşünmemektedir.

Yunanistan'da ELAS'ın iktidara yürüyebilecek gücünü görmeyen mantık, Çin'de de köylüleri, kırları ve gelecekte muazzam bir halk savaşının sahnesi olacak geniş Çin coğrafyasını görmemektedir. Üstelik, sözde "proleter devriminin saflığını korumak" adına savunulan bu yaklaşım, makro düzeyde "proletaryanın bağımsızlığı" çizgisinde de değildir; çünkü aynı yaklaşım Çinli komünistlere gericileşmiş Guomindangçılarla işbirliğini de dayatmaktadır.

Bütün bu süreç boyunca Mao'nun Komintern'le doğrudan bir polemikine rastlanmaz, ama köylü çalışmaları içinde kazandığı deneyimlerle Çin'e özgü yolu keşfetmeye başladığı kesindir; kendi düşüncelerini "Hunan'daki Köylü Hareketi Üzerine Rapor" gibi belgelerde açmaya başladığında ise sansüre uğrayacak ama buna da katlanacaktır. Sonuçta işler biraz sabırla yürümekte ve 1927'de Mao'nun da içinde bulunduğu bir çekirdek tarafından örgütlenen Nanchang ayaklanması bastırıldığında suçlanan Mao, politbürodaki yedek üyelik görevinden alınsa da artık yol bulunmuş, yeni savaş biçimi öğrenilmeye başlanmıştır. Daha bir yıl geçmeden kırdaki gerilla birlikleri sistematik biçimde gelişmeye başlamış ve artık Guomindang ordularını bozguna uğratabilir hale gelmişlerdir. İki yıl içersinde 11 kurtarılmış bölge ya da Kızıl Siyasi İktidar yaratılmıştır bile. Bu yıllarda Çan Kay Şek kuvvetleri üst üste yenilgilere uğramakta, yeni stratejik çizgi, gelişen askerlik bilgisiyle birlikte meyvelerini vermektedir. Bu arada Japon işgali de başlamış ve Guomindang bu fırsattan yararlanarak yeni saldırılara girişmiştir.

Bütün bu süreçlerde hala doğrudan bir siyasi hesaplaşma ve "halk savaşı" çizgisinin kendi hattının açıkça ortaya konulması yoktur. Aslında, bir anlamda klasik "ayaklanmacı" çizgi ile Mao arasında deyim yerindeyse üstü örtülü bir "savaş" sürmektedir. Mao, açıkça bir "halk savaşı" çizgisinden söz etmemekte ve partinin geleneksel çizgisi resmi anlayış olarak devam

etmektedir. Bu çizgi, evrim ve devrim aşamalarını klasik bir ayrıma tabi tutmakta, “milli kriz-devrimci durum” kavramını da en katı biçimiyle ele almaktadır. Kentlerde başlatılacak bir işçi ayaklanması yoluyla iktidarın alınması hala temel hedeftir.

Mao’nun yaptığı ise bu resmi çizginin devam ettiği koşullarda biraz “bildiğini okumak” gibidir. Yani doğrudan ideolojik bir mücadele yürütmekte ama kendi çalışma yaptığı Hunan bölgesinde pratikten öğrendikleriyle yeni bir stratejik çizgiyi inşa etmekte, hatta pratik olarak uygulamaktadır. Örneğin Hunan ve başka bölgelerde hareketin içindeki köylü ağırlığının artması dogmatik parti yöneticilerine “devrimin bozulması” gibi gelirken Mao’nun bu konuda endişesi yoktur; hatta bunun feodal bir ülkede elzem olduğunu düşünmektedir. Yine de stratejik çizgi henüz net değildir; büyük olasılıkla Mao da böyle kapsamlı bir teorik formülasyonu bütün argümanlarıyla ortaya koyabilecek kadar mesafe almış değildir. Öyle ki, işler epey ilerlediğinde bile örneğin “Kızıl Siyasi Üsler” bu adla anılmamakta, “destek üsleri” gibi eski yaklaşıma uygun kavramlar kullanılmaktadır; yani kırdaki hareket hala kent ayaklanması stratejisinin bir parçası gibi görünmektedir. Yine örneğin, bu bölgelerde ilan edilen yönetim, “Çin Sovyet Cumhuriyeti” adını taşımakta ve 1924 Sovyet Anayasası aşağı yukarı aynen kabul edilmektedir.

Öyle ki, artık halk savaşı stratejisinin az çok hakimiyet kazandığı dönemlerde bile Mao, “gerillacı eğilim” dediği bir eğilimle hesaplaşmak zorunda kalacaktır. Bu eğilim, kırlardaki savaşın büyük halk ordularına dönüşümünü reddetmekte ve kuvvetleri küçük gerilla birliklerine bölerek uzun süre böyle devam etmeyi ve ancak bütün Çin’de halk kitlelerinin kazanılmasıyla birlikte büyük bir ayaklanmanın başlatılmasını öngörmektedir. Daha sonraları Mao silahlı mücadelenin ilk aşaması diye adlandırdığı bu başlangıç sürecini “Partimizin silahlı mücadelenin önemini fark etmeye başladığı ama henüz tam olarak anlayamadığı, Çin devriminde silahlı mücadelenin temel mücadele biçimi olduğunu kavrayamadığı aşamadır” (Seçme Eserler II, sf: 294) diye niteleyecektir.

Uzun Yürüyüş bu anlamda aynı zamanda bir siyasi sıçramadır. Mao çizgisi ile geleneksel ayaklanmacı çizgi arasında sertleşen mücadele, bu olayla birlikte pratikte çözümlenmiştir. Eylül 1934’te büyük bir kuşatmaya giren Çin devrimi sürecinde “bir karış toprak vermeme” çizgisi yerine “hareketli savaş çizgisi”ni benimseyen Mao’nun üstünlük sağlaması sonucu başlayan 15 bin kilometrelik yürüyüş, bir yandan savaşılan, bir yandan propaganda yapılan büyük bir siyasi hamledir ve sonuçta büyük kayıplar pahasına Yen’an’a varıldığında ÇKP “devrimin yarısını” kazanmıştır. Öte yandan bu büyük hareket, gelenekçi çizgiyi de bitirmiş ve Mao’nun Devrimci Askeri Şura’nın başına getirilmesiyle hesaplaşma büyük ölçüde tamamlanmıştır.

Bundan sonrası, büyük zaferler ve büyük yenilgilerle dolu savaş yıllarıdır ve artık ÇKP istikrarlı bir biçimde büyümekte, savaşın ibresi stratejik anlamda halkın lehine dönmektedir. ÇKP’nin 1942’de 763 bin olan üye sayısı, 1945’te 1 milyon 200 bini geçecektir. Yine 1945’te Kızıl Siyasi Üsler’de yaşayan nüfus 100 milyonun üzerindedir ve buralarda üniversiteler, hastaneler, vb. dahil büyük yerleşimler kurulmaktadır. 5 yıl içerisinde 100 binden fazla siyasi ve askeri kadro bu üniversitelerden mezun olarak savaşa katılacaktır. 1947 ilkbaharında “Halk Kurtuluş Ordusu” adını alan Kızılordu ise artık çeşitli ordular, tümenlerle anılan devasa bir güçtür.

Sonuçta, Japonya'nın 1945'te teslim bayrağını çekmesinden sonra Guomintang'ı destekleyen ABD de durumu kurtarmayacak ve 1948 yılının son ayları artık sürekli zaferlere tanıklık edecektir. Ocak 1949'da ise 1 milyona yakın insanın öldüğü büyük çarpışmalardan sonra Guomintang kesin yenilgiyi kabul ederek Çin'i terk edecektir. 3 Şubat 1949'da Pekin'e giren Halk Kurtuluş Ordusu artık ülkenin hakimidir ve Ekim 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti resmen ilan edilecektir. Bütün bunlar olup biterken en son ana kadar Moskova'daki hava ise yine kuşku havasıdır ve bu "yeni yöntem" güvenilir bulunmamakta, bu yolla komünistlerin iktidar olabileceği fikri genel kabul görmemektedir.

b) Yeni Stratejik Çizginin Temel Taşları

Böyle bir kısa özetten sonra sürece en başından itibaren genel olarak bakmayı denersek, gördüğümüz şey, kuşkusuz yeni bir iktidar elde etme stratejisidir. Gelenekçilerin ve kuşkucuların bütün direktmelerine karşın Mao'nun savaşın içinde ve elbette büyük ölçüde savaştan da öğrenerek ustalıklarla geliştirdiği bu stratejik çizgi, tartışmasız biçimde çığır açıcı bir gelişme olmuştur. Lin Piao'nun deyişiyle "Bu, modern tarihte proletaryanın yönettiği en uzun en karmaşık ve deney bakımından en zengin halk savaşıdır."

Halk savaşı, sonradan zaman zaman küçümsenerek söylendiği gibi bir "savaş tekniği" değil, siyasi bir çizgidir. Yani gerilla savaşının ya da genel olarak düzensiz hareket biçimlerinin kullanıldığı her savaş halk savaşı değildir. Ya da bir zamanlar ülkemizdeki bazı siyasi grupların demagogik olarak söylediği "halk savaşı halkın savaşıdır işte" gibi tekerlemeler de durumu açıklamaz. Kent ayaklanmasına dayanan Ekim devrimi, elbette "halkın savaştığı" bir devrimdir ama stratejik çizgi olarak farklı bir yerde durur. Yukarıda değindiğimiz gibi özellikle Balkan deneyimleri ve hatta İtalyan-Fransız deneyimleri (ki bu deneyimler Çin'deki savaşın gelişimiyle aşağı yukarı eş zamanlıdır) aslında halk savaşı çizgisine oldukça yakındırlar, hatta özellikle bazı örneklerde bu çizginin tipik unsurları vardır. Şehirlerdeki gerilla eylemleriyle desteklenen kırsal gerilla orduları, temel mücadele biçiminin silahlı mücadele olması, vb. böyle unsurlardır.

Ayrıca bu pratiklerde devrimci durum-millik kriz kavramının yorumlanması da artık uzun süren evrim dönemlerine endeksli değildir; partiler doğrudan doğruya gerilla müfrezelerini örgütleyerek işe başlamakta ve özellikle bazı örneklerde bu güçleri ordulaştırarak büyütürken bir yandan da kontrol altına aldıkları alanlarda iktidar organları yaratmaktadırlar. Yani bu örneklerde, özellikle Yugoslavya ve Arnavutluk gibilerinde halk ordusu artık bir direnme aracı değil, bir siyasi iktidar elde etme aracı haline gelmiştir.

Ancak her şeye karşın teslim etmek gerekir ki, bu stratejik çizginin en bütünlüklü ifadesi Çin gerçeğinde yaşanmış, en özlü teorik anlatımını da orada bulmuştur. Yani halk savaşı, tamamen özgün bir stratejik çizginin adıdır ve kendi iç bütünlüğü olan bir siyasi iktidar yürüyüşünü bize anlatır. Klasik Maoist terminolojide "düşmanın yumuşak karnı" olarak tanımlanan kırları ve kırlarda yaşayan yoksul köylüleri temel alan bu yaklaşım, gerilla birlikleri ile işe başlayarak hareketli bir savaş yoluyla politik ve askeri olarak büyüyen devrimci gücün giderek kurtarılmış bölgeler yaratmasını, bu bölgelerde ikinci bir siyasi iktidar oluşturarak sağlamlaşmasını ve nihayet halk orduları yoluyla büyük kentleri ve merkezi siyasi iktidarı hedeflemesini öngörür. En azından kabaca ve genel teorik kural olarak durum böyledir. Bu unsurlardan birinin yokluğu (örneğin Kurtarılmış Bölgeler gibi) belki çizginin genel tablosunu değiştirmez ama izlenen temel yol bellidir.

Kolayca anlaşılabilceği gibi bu anlayış, Lenin'in klasik "milli kriz-devrimci durum" tespitinin aşılmasıdır. Yani burada artık belli bir kısa an gibi gelip geçen bir kriz durumu değil, tam anlamıyla bir süreklilik vardır. Devrimci irade, kendisini organize ettiği andan itibaren devrim aşamasına ait araçları en ileri düzeyde, yani büyük ayaklanmalar düzeyinde değil, başlangıçta küçük birimler düzeyinde ama sistematik biçimde kullanarak harekete geçer ve doğrudan silahlı gerilla ile işe başlar. Ve gerilla, genel olarak halk ordusu, politik-askeri bir güçtür; sık sık üretime de katılan, hem düşmanla savaşır hem propaganda ve örgütlenme çalışması yapan, yönetim yapısı da buna uygun olarak biçimlendirilmiş politik bir ordudur.

Mao'nun 1938'deki sınıflandırması yeterince açıktır: "... kapitalist ülkelerdeki proletarya partisinin görevi, uzun bir legal mücadele dönemi boyunca işçileri eğitmek, güç toplamak ve böylece kapitalizmi nihai olarak yıkmaya hazırlanmaktır. Bu ülkelerde sorun, uzun bir legal mücadele, parlamentodan bir kürsü olarak yararlanma, ekonomik ve siyasi grevler, sendikaların örgütlenmesi ve işçilerin eğitilmesi sorunudur. (...) Böyle bir ayaklanma ve savaş, burjuvazi gerçekten çaresiz bir duruma gelinceye, proletaryanın büyük çoğunluğu silaha sarılıp savaşmaya hazır hale gelinceye ve köylük bölgelerdeki kitleler proletaryaya gönüllü olarak yardım edinceye kadar başlatılmamalıdır. Ve böyle bir ayaklanmayı başlatmanın zamanı geldiğinde, ilk adım şehirleri ele geçirmek, ardından da köylük bölgelere ilerlemek olacaktır; tersi değil. (...) Çin'de ise durum farklıdır. (...) Komünist partisinin buradaki görevi, ayaklanma ve savaşı başlatmadan önce uzun bir legal mücadele döneminden geçmek ve önce büyük şehirleri ele geçirip ardından köylük bölgeleri işgal etmek değil; tam tersidir." (age, Sf: 225)

Ve devamla; "Çin'de esas mücadele biçimi savaş, esas örgütlenme biçimi ordudur. Kitle örgütlenmesi ve kitle mücadelesi gibi öbür biçimler de son derece önemli, hatta vazgeçilmez biçimlerdir, hiçbir koşul altında küçümsenemezler ama onların amacı savaşa hizmet etmektir." (age, Sf: 227)

Mao'nun "Salt Askeri Görüş Açısı Üzerine" başlıklı ünlü yazısında söylediği gibi "Kızıl Ordunun varlık sebebi sadece savaşmak değildir; savaşmanın yanı sıra, düşmanın askerî gücünü tahrip, kitleleri hareketlendirmek, örgütlemek, silahlandırmak, devrimci bir güç haline gelmelerinde yardımcı olmak ve hatta Komünist Partisinin örgütlerini kurmak gibi önemli görevlerin sorumluluğunu da üstüne almıştır. Kızıl Ordu savaşmak için savaşamaz. Aksine, kitleleri harekete geçirmek, örgütlemek, silahlandırmak, devrimci bir güç haline gelmelerine yardımcı olmak için savaşır. Bu amaçlar ortadan kalkacak olursa, savaşmak da anlamını kaybeder ve Kızıl Ordunun varlığına sebep kalmaz."

Ve yine Mao'ya göre, "... silahlı mücadeleye ağırlık vermek öteki mücadele biçimlerini terk etmek değildir; tam tersine silahlı mücadele öteki mücadele biçimleriyle bir arada yürütülmezse başarıya ulaşamaz." (age, Sf: 322)

Öte yandan, okurlarımızın yukarı bölümlerde izlemiş olacağı "ikili iktidar" sorunu da bu stratejik anlayışta Sovyet deneyinden başka bir biçimde çözülür. Burada uzun süren bir ikili iktidar durumu vardır; ya da başka bir deyişle her devrimin temel sorunlarından olan "ikinci bir iktidar odağı yaratma ve halkı onun otoritesine çağırma" sorunu halk savaşında "zamana yayılmış" bir çözüm yoluyla karşılanır. Gerilla orduları ile güvence altına alınan ama asla körü körüne savunulmayan kurtarılmış bölgeler, aynı zamanda devrimin iktidar alanlarıdır. Devrim, geleceğin iktidar nüvelerini ilk andan itibaren buralarda kurar ve Çin örneğinde

olduğu gibi bu bölgelerde merkezi iktidara alternatif yeni bir iktidar odağının temelini atar, üretimi, eğitimi, sağlığı, hukuku ve bütün diğer devlet işlerini kendi perspektifine göre yeniden örgütler.

Bu devrim anlayışında klasik olarak düşmanın yıpratıldığı ve güç biriktirilen bir “stratejik savunma” aşamasını halk ordusunun büyük birimlere dönüşerek düşmanla baş edebildiği ve belli alanları kontrol edebildiği bir “stratejik denge” aşaması izler ve nihayet küçük gerilla gruplarının destek olarak iş gördüğü, daha ağırlıklı olarak düzenli halk ordusunun merkezi iktidara saldırdığı “stratejik saldırı” aşaması gelir. Doğal olarak ilk iki aşamada savaşın yürütüldüğü alan itibarıyla köylülük süreçte ağır basarken (ki yarı-feodal yapıya çözüm getiren devrimci program da bu durumla uyum içindedir) son aşamada artık büyük kent ayaklanmaları da gündemdedir ve nihai vuruş sırasında -yine genel kural olarak- birleşik bir saldırı mümkün hale gelir.

Genel kural olarak en son nihai saldırı dışında savaşın hiçbir aşaması mevzi savaşını ve alanların ne pahasına olursa olsun savunulmasını içermez, Düzenli orduların karşı karşıya geldikleri klasik savaşın yerine gerilla hareketli bir çizgi izler, ani güç yoğunlaşmaları ve alan boşaltmalarla düşmanı şaşırtır. Bu yüzden “uzun süreli savaş” deyimini de sık sık kullanılır; hatta Mao, zaman zaman kendine özgü bir deyim olan “sürüncemeli savaş” kavramını kullanmaktadır; çünkü bu çizgi, başından itibaren büyük zaferler bekleyen bir yerden değil, düşmanı sürekli yıpratın, halk ordusunu güçlendiren bir yerden inşa edilir. Böylece siyasi güç ile askeri güç birlikte büyütülür ve bu süreç uzun sürer.

Sonuç olarak Çin örneğinde en yetkin biçimi görülen ve sonradan çeşitli uyarlamalarla başka ülkelerde de yaşama geçirilen bu devrimci stratejik çizgi, proletaryanın iktidar mücadelesinde yeni bir olgudur ve özellikle dönemin yarı-sömürge ülkeler dünyasındaki devrimci mücadeleler açısından çığır açan bir çözüm yolu olmuştur.

c) Dünya Devrimi Açısından Halk Savaşı Stratejisi

Gerçekten de dünya devrimci hareketinin önünü açan bir olgudur Çin devrimi...

Çin’de olan şey, sadece bir ülkenin devrime kavuşması değildir; bu muazzam büyüklükteki köylü ülkesinin böyle bir yoldan devrime ulaşması, bütün dünyada olağanüstü bir rüzgar yaratmış, özellikle emperyalizmin boyunduruğu altındaki ülkelerde mücadele eden bütün devrimci hareketleri derinden etkilemiştir. Öyle ki, 1950’ler ile 1970’ler arasında bu ülkelerde devrim mücadelesi konusunda samimi olan ve Maoist deneyden etkilenmeyen hiçbir güç yoktur; ki buna Mahir Çayan da dahildir.

Şüphesiz bu boşuna değildir.

Birincisi, zafere ulaşana kadar Mao tarafından “Çin’e özgü” sayılan ve sonradan sistematize edilerek evrensel önemi vurgulanan Halk Savaşı teorisi, her şeyden önce dünya devriminin rotası ve imkânları üzerine yeni bir söz söylemekte, bir yol açmaktadır. Stalin döneminde başlayan içte kapanma ve Sovyetler Birliği’ni her şeyin merkezi yapma eğilimi, daha sonraları revizyonist bir “barış içinde yaşama/barışçıl geçiş” teorisine dönüştüğünde ortaya çıkan durum, gerçekten de dünya proletaryası için kocaman bir boşluk anlamına geliyordu. Dünyadaki çelişmeleri sıralarken “sosyalist sistem-kapitalist sistem” çelişmesini baş çelişki olarak belirleyen Kruşçev/Brejnev eğilimi, böylece dünya devrimine veda eder ve herkesi “barış ve yumuşama için” mücadeleye çağırırken, ÇKP’nin yaklaşımı “baş çelişkinin

emperyalizm ve ezilen halklar arasında olduğu” şeklindeydi ve bu yaklaşım, yeni bir “zayıf halka” belirlemesi anlamına geliyordu.

Birinci yaklaşım, dünya halklarını pasifizme ve “dengeleri bozmamaya” çağırır, emperyalizmin boyunduruğu altındaki ülkelerin devrimcilerinin iktidar perspektifini köreltirken; diğer yaklaşım ise küçük halkların büyük emperyalist ülkeleri yenilgiye uğratabileceğini söylüyor, üstelik bunun için Halk Savaşını araç olarak sunuyordu. Sovyet bürokratlarının bir türlü anlamadığı “emperyalizm kağıt kaplandır” tezi de aslında düşmanın küçümsemesi anlamına gelmeyen stratejik bir belirlemedir. “Bütün gericiler kâğıttan kaplanlardır. Görünüşte korkunçturlar fakat aslında o kadar güçlü değillerdir. Uzağı gören bir açıdan bakıldığında gerçekten güçlü olanlar gericiler değil, halktır” diyen Mao, devrim savaşına atılmak isteyen halklar için bir güven ögesi yaratmıştır. Lin Piao’nun deyiimiyle “Düşmanı stratejik bakımdan küçümsemek bir devrimcide aranan ilk şeydir. Düşmanı küçümseme ve yenme cesareti olmaksızın, değil zafere ulaşmak, bir devrim hareketine girişmek ve bir halk savaşı vermek bile olanaksızdır.”

Ve yine Lin Piao’nun sözleriyle, “son tahlilde sorun emperyalistlerin ve uşaklarının silahlı saldırılarına ve baskılarına karşı kısasa kısas savaşıp savaşmama, bir halk savaşma girişmeye ve devrim yapmaya cesaret edip etmeme sorunu olarak ortaya çıkar. Bu, gerçek devrimcileri ve Marksist-Leninistleri sahtelerinden ayırt eden en şaşmaz mihenk taşıdır.”

Fakat herhalde Lin Piao’nun metinlerindeki şu eşsiz belirleme dönemin ÇKP mantığının en özlü ifadesi olsa gerektir: “Yeryüzünün tümü ele alındığında, eğer Kuzey Amerika ile Batı Avrupa’ya ‘dünyanın şehirleri’ denebilirse; Asya, Afrika ve Lâtin Amerika da ‘dünyanın kırsal alanları’nı teşkil ederler. II. Dünya savaşından bu yana, Kuzey Amerika ve Batı Avrupa kapitalist ülkelerindeki devrimci proletarya hareketleri türlü nedenlerle geçici olarak bastırılabilirdiği halde; Asya, Afrika ve Latin Amerika’daki devrimci halk hareketleri hızla gelişmektedir. Böylece çağdaş dünya devrimi de, bir anlamda, şehirlerin kırsal alanlardan kuşatılması manzarası arz etmektedir. Son tahlilde, dünya devrimi davasının tümü, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu meydana getiren Asya, Afrika ve Latin Amerika halklarının devrimci mücadelelerine dayanmaktadır. Bu bakımdan sosyalist ülkeler Asya, Afrika ve Latin Amerika’daki halkların devrimci mücadelelerini desteklemeyi uluslararası bir görev saymalıdırlar.”

Bu yaklaşım gerçekten de çığır açan bir yaklaşımdır; böylece “devrimci durum” ve “zayıf halka/devrim havzası” gibi kavramların yeniden tanımlanmasının öñü açılmakta, dünyanın belirli bölgelerinin birbirini motive eden zincirleme devrimler yoluyla ilerlemesi, yani bölgesel devrim fırtınalarının yaratılması mümkün görülmektedir. Hemen belirtelim, bu hayranlık verici teorik belirleme, esas hatları itibarıyla bugün de aynen geçerlidir.

Öte yandan, aynı yaklaşım, sosyalist ülkelerin komünizme doğru ilerleyişindeki tıkanmaya da bir çözüm yolu bulmak anlamına geliyordu. Maoizmin sonradan varmış olduğu olumsuz nokta ne olursa olsun, yukarıdaki belirleme, tek ülkeye sıkışmış bir ilerleme çizgisinin önünü açıyordu.

Tanımlı gereği bir dünya sistemi olan komünizme geçiş, ancak emperyalizmin dünya çapında yok edilmesi ya da etkisizleştirilmesi sonucunda mümkünse eğer, bunun yolu elbette tek tek sosyalist ülkelerin içe kapalı ekonomik-teknolojik gelişmesinden değil, aktif bir devrimci enternasyonalizmden, emperyalizmi yıkacak olan gerçek gücün, dünya halklarının

devrimci mücadelesinin açıkça desteklenmesinden geçmektedir. Ki bu da, son derece anlaşılır ve mantıklı bir teori olan “emperyalizmin soluk borularının kesilmesi” tezi dayanmaktadır; gerçekten de esas ekonomik gelişme temposunu bağımlı ülkelerin sömürülmesi üzerine kuran ve kendi ülkesindeki sosyal dengelerin esnekliğini, hatta sosyal devlet gibi kurumlarını biraz da bu sayede ayakta tutabilen emperyalizmin dünyanın çeşitli köşelerinde ezilen halklardan üst üste darbeler yemesi, onların iç krizlerini de tetikleyecek, nihai olarak bu ülkelerde de devrimci durumların önünü açacaktır.

Kaldı ki bu “soluk kesilmesi” salt ekonomik bir anlam da ifade etmez; Mao’nun yaklaşımına göre yoksul halkların devasa emperyalist ordulara karşı kazandığı her zafer, politik anlamda da emperyalist metropoller için bir itibar ve güven kaybı olacak, yeni krizleri kışkırtacaktır. Doğrusu pratik durum da bu tezi doğrulamış, özellikle Vietnam ve diğer örneklerde ABD egemenliği ağır bir politik-moral yara almıştır.

Bütün bunlar da son derece akla yakın ve devrimci mantığa uygun düşüncelerdir. Maoizmin o dönemdeki ve daha sonraki uluslar arası pratiğinden tamamen bağımsız olarak bu teorik kurgu, tümüyle doğrudur ve devrimcidir. Dolayısıyla, kendisine bağlı bütün komünist partilerini kısırlaştıran, iktidar perspektiflerini köreltip burjuva güçlerle işbirliklerine, ittifaklara zorlayan SBKP’nin politikalarının karşısında bu devrimci yaklaşımın bir fırtına gibi esmesi, dünyanın her köşesinde etki yaratması hiç şaşırtıcı değildir.

Tabii hemen bir ek olarak söylemek gerekir; “kurtarılmış bölgeler” üzerinden geçen böyle bir stratejik çizgi, yalnızca iktidar yürüyüşüne pratik bir çözüm bulması bakımından değil, geleceğin toplumsal normlarının hayatın içinde uygulanma imkânlarını yaratması bakımından da ekstra bir anlam ve önem taşır. Ekim’de toplam olarak beş-altı ay süren ikili iktidar döneminin halk savaşı pratiğinde yıllara yayılması, sosyalist ya da sosyalizme yönelen iktidar, demokrasi, özyönetim, hukuk, vb. gibi pratik alanlarda ciddi deneyimler kazanılması imkânını devrimcilere sağlamaktadır.

d) Sonuç ve Esinlenme ile Şablon Arasındaki Fark

Bütün bu teorik formülasyonlar zincirinin evrensel değer taşıdığı kesindir; Maoizm zaman zaman bu “evrenselleştirme” çabasında diyalektiğin sınırlarını zorlasa da bu böyledir.

Örneğin Lin Piao’daki şu pasaj teorinin evrensel değeri konusunda belli bir mantıklı zemin sunmaktadır: “Çin’in ve diğer ülkelerin halk savaşları tarihi, halkın devrimci güçlerinin zayıf ve küçük başlangıçlardan güçlü ve büyük kuvvetler haline geçmelerinin sınıf mücadelesi ve halk savaşı gelişiminin evrensel bir kanunu olduğunu açıkça ortaya koymuştur. Şüphesiz halk savaşı, gelişmesi sırasında kaçınılmaz olarak birçok zorluklarla karşılaşılacak birçok iniş-çıkışlar ve gerilemeler kaydedilecektir; fakat hiçbir kuvvet onun kaçınılmaz zafer doğrultusundaki genel yönetimini değiştiremeyecektir.” Gerçekten de, güçlü emperyalist ordular karşısında halkların gerilla ve halk savaşı yoluna başvurması, en genel anlamıyla söylenirse evet, evrensel bir kural olarak kabul edilebilir.

Ama aynı Lin Piao’nun şu sözleri doğruların abartılarla iç içe geçtiği tipik zorlamalardan biridir: “Mao Tse-Tung yoldaşın kırsal alanlarda devrimci üsler kurma ve şehirleri kırsal bölgelerden kuşatma teorisi bütün ezilen ulusların ve halkların Amerikan emperyalizmine ve onun uşaklarına karşı giriştikleri devrimci mücadeleler için belirgin olarak, evrensel pratik önem taşıyan bir teoridir. (...)

Bu ülkelerin çoğundaki temel siyasal ve ekonomik koşullarla, eski Çin'in koşulları arasında birçok benzerlikler vardır. Çin'de olduğu gibi, bu ülkelerde de köylü sorunu son derece önemlidir. Köylüler, emperyalistlere ve uşaklara karşı yapılan milli demokratik devrimin başlıca gücünü teşkil ederler. Emperyalistler bu ülkelere saldırırlarken çoğunlukla büyük şehirleri ve ana haberleşme hatlarını ele geçirerek işe başlarlar. Fakat geniş kırsal bölgeleri tamamen denetimleri altına almaya güçleri yetmez. Ancak ve ancak kırsal bölgelerde devrimcilerin serbestçe manevra yapabilecekleri geniş alanlar sağlamaktır mümkündür. Devrimcilerin kesin zafere doğru ilerlemelerini sağlayacak devrimci üsler, yine ancak ve ancak kırsal alanlarda kurulabilir. İşte bu nedenlerdir ki; Mao Tse-Tung yoldaşın kırsal bölgelerde devrimci üsler kurma ve şehirleri kırsal alanlardan kuşatma teorisi, bu ülkelerin halkları arasında gittikçe daha fazla ilgi toplamaktadır.”

Elbette bu düzeyde bir kalıplaştırma, devrimci çözümleme ve stratejik çizgi belirleme mantığı açısından sıkıntılı bir durumdur. Ayrıca bu katı belirleme, emperyalizmin yeni egemenlik biçimlerini de dikkate almamaktadır. Nitekim, Halk Savaşı teorisinden etkilenen ya da esinlenen birçok ülkenin devrimcileri de bu ölçüde katı sınırları benimsememişler, kendi ülkelerinin özgün koşullarını dikkate alarak yeni biçimler üretmişlerdir. Daha doğrusu, bunu yapabilenler, yapabildikleri ölçüde zaferlere imza atmışlardır.

Sonuçta bu da esasen yadırganacak bir durum değildir, hatta biraz da devrim deneyimlerinin “kaderi”dir. Çin Halk Savaşı, bütün devrimci deneyimler gibi dünyanın çeşitli köşelerinde değişik algılamalara konu olmuş; özellikle kendilerini bu devrimin ve bu partinin şubesi gibi görenler daha çok bir şablonlaştırma çabasına girişmişlerdir. Türkiye’de olup bitenler de bu genel tablodan bağımsız değildir. Bilindiği gibi ülkemizde de Çin deneyiminin izleyicileri 1960’ların sonlarında ortaya çıkmış, bir süre ortalığı lafazanlıklar kaplamış, hatta Türkiye’ye özgü bir deyim olarak “Kampus-Maoculuğu” gibi kavramlara gerek duyulmuştur. Daha sonraları bu akımın şaibeli bir kolu bugünkü neo-faşist İP çizgisine dek uzanan bir yol izlerken, Halk Savaşı teorisini daha ciddi düzeyde ele alan gruplar -İbrahim Kaypakkaya çizgisi gibi- politik arenada kendi varlıklarını yaratmışlardır.

Partimiz ise Çin Halk Savaşı’nın yukarıda sözünü ettiğimiz olumlu katkılarına her zaman büyük bir saygı ve dikkatle yaklaşmış, bu deneyimin derslerinden etkilenip esinlenmiş, ama bu arada şablonlaştırıcı girişimlerden uzak durarak kendi ülke gerçekliğini kavrama ve oradan hareketle yeni bir yol arama eğiliminde olmuştur. Aynı biçimde devrimci sosyalist hareket, SBKP revizyonizminin Çin deneyimini küçümseme, değersizleştirme, hatta gerici ilan etme yolundaki tezlerine de şiddetle karşı çıkmış, bu deneyimin özünü ve mantığını ısrarla savunmuştur.

5. Kısım: Halk Savaşının Genel Bir Çizgi Olarak Yaygınlaşması ve Uzun Süreli Savaş: Vietnam-Küba

Bu bölüme başlarken, okurlarımızın yadırgayabileceği bir durumu en baştan açıklamak ve olası hayal kırıklıklarını önlemek istiyoruz. Bilindiği gibi, dizi yazımızın başından beri seçmecii bir anlayışla gidiyor ve genel olarak bir “devrimler tarihi” özeti yapmak yerine devrimci stratejik çizgi konusundaki ana akımları ve bu akımların somutlandığı örnekleri ele almaya çalışıyoruz. Yoksa, soruna salt tarih özeti bakımından yaklaşıldığında 20. yüzyıl öyle bir devrimler yüzyılıdır ki, onların tümünü sadece özetlemek bile başlı başına bir iştir.

Emperyalizmin 3. Bunalım Dönemi olarak nitelediğimiz 1945 sonrası süreç ise bu bakımdan tarif edilemez, kitaplara sığmaz bir zenginliğe sahiptir. Latin Amerika'dan Asya'ya, Afrika'ya Ortadoğu'ya, hatta bizzat metropollere dek bütün dünya bu dönemde fokur fokur kaynamakta, ulusal kurtuluş savaşları ve devrimler birbirini izlemekte, yüzlerce deneyim birbirine eklenmekte, birbirini etkilemektedir. Örneğin hiç abartmaksızın söylenebilir ki, bu dönemde başarılı olsun ya da olmasın dünyada gerillası olmayan ülke yoktur. Öyle ki, politik açıdan başarı şansı (iktidara ulaşmak anlamında başarıdan söz ediyoruz.) tartışmalı bile olsa Batı Avrupa'da ve ABD'de bile çok ciddi silahlı hareketler belirmiş, dünyanın efendilerini uzun süre sıkıntıya sokmuşlardır. Ve tabii bu arada İrlanda, Bask ve Korsika'daki ulusal direnişleri de unutmamak gerekiyor.

Sömürgeler ve yeni-sömürgeler dünyası ise özellikle Küba ve Vietnam'dan sonra kaynayan kazan gibidir. Okurlarımız bu süreci ansiklopedilerden ve diğer kaynaklardan okuduklarında örneğin bütün Latin Amerika'nın bir uçtan bir uca capcanlı olduğunu göreceklerdir; Uruguay'da Tupamaroslar, Venezüella'da Ulusal Kurtuluş Ordusu, Şili'de Devrimci Sol Hareket (MIR), Bolivya'da ELN, Nikaragua'da FSLN, El Salvador'da Farabundo Marti Ulusal Kurtuluş Cephesi, Kolombiya'da daha 1965'lerde kurulan ve bugün de varlığını devam ettiren FARC vb. bunun örnekleridir.

Aynı şekilde Afrika'da Gine Bissau'da Amilcar Cabral'ın önderliğindeki PAICG, Mozambik'te Samora Machel'in FRELIMO örgütü, Zimbabwe'de ZANU, Angola'da Agustino Neto'nun başını çektiği MPLA, Kongo'da Che'nin bizzat savaştığı gerilla mücadelesi, Güney Afrika'daki Afrika Ulusal Kongresi (ANC) ve bir dizi başka hareketin çoğu, en azından ulusal kurtuluş bağlamında başarı sağlamış hareketlerdir.

Aynı şekilde Filistin'de başta FHKC olmak üzere oluşan devrimci odaklar, İran'da Halkın Fedaileri örgütü, Kürdistan, Yemen, Umman, Fas, Sri Lanka, Nepal, Filipinler, Endonezya, Laos, Kamboçya ve diğer ülkelerdeki örgütler ve hareketler önemlidir ve bu tabii arada asla unutulmaması gereken Kore devrimi de vardır.

Sonuçta bütün bu tabloyu (kuşkusuz unuttuklarımızı da ekleyerek) düşündüğümüzde, önümüze çıkan şey büyük bir zenginliktir. Ki, okurumuz, bir an için durup bu zenginliğe emperyalist-kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketini, zaman zaman metropollerdeki öğrencilerin yarattığı büyük direnişleri katmadığımızı düşünmelidir. Böylece tablo daha gerçekçi hale gelecektir. Ayrıca yine okurumuz, bu tabloya sosyalizm-dışı, ya da onunla yalnızca dirsek teması olan ama emperyalizmi de huzursuz eden kimi feodal milliyetçi hareketleri de katmalıdır.

İşte bu yüzden okurumuzun takdir edeceği gibi biz yazımızın bütününde olduğu gibi bu bölümde de belli bir tercih yaparak Vietnam ve Küba örneklerini özellikle öne çıkaracağız. Bu, stratejik çizgi bakımından, iktidara yürüyüş biçimleri bakımından diğer ülkelerin önemsiz oldukları ya da özgün deneyimlere sahip olmadıkları anlamına gelmiyor. Hemen aklımıza ilk gelen örnek olarak söyleyebiliriz; okurumuz Nikaragua Devrimi'ni gerçekleştiren Sandinist Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSLN) deneyimini dikkatle incelemeli, bu örgüt içinde "kırlara öncelik verilmesi gerekir" diyen görüşle "şehirleri öne çıkararak" görüşü ve bu ikisinin diyalektik birliğini savunan üçüncü görüşü, bu görüşlerin sonradan nasıl bir arada yürüyebildiklerini ilginç bir deneyim olarak anlamaya çalışmalıdır.

Ancak dediğimiz gibi, ana akımlar üzerinden gidersek, doğru seçim Vietnam ve Küba'dır ve biz oradan ilerlemeye çalışacağız.

Halk Savaşında Özgün Bir Uyarılma: Vietnam

Hatırlanacağı gibi, daha önceki bölümlerde, özellikle Çin Devrimi'nde Uzun Süreli Savaş ya da daha çok anılan biçimiyle Halk Savaşı stratejilerini incelemiş ve bu stratejik çizgiye ait temel unsurları özetlemiştik.

O bölümde de söylediğimiz gibi aslında Mao'nun bizzat kendisi de dahil olmak üzere ÇKP önderliği, uzunca bir süre bu stratejik çizginin evrensel yanına belirgin bir vurgu yapmamışlardır. Bu evrensel vurgu daha çok zaferden sonraki dönemde gündeme gelmiştir; ki bu herhalde anlaşılabilir bir durumdur.

Öte yandan -Geçen bölümde de belirtmiştik.- abartıları bir yana, böyle bir evrensellik iddiası çok da yanlış ve yersiz değildir. Gerçekten de özellikle emperyalizmin II. Bunalım Dönemi ve III. Bunalım Dönemi koşullarında geniş kırsal alanlara sahip sömürge ve yarı-sömürge/yeni-sömürge ülkelerinin çoğunun taktik bakımdan, askeri bakımdan zayıf halkalarının devasa işgal güçlerine karşı gerilla ile başlayarak halk ordularına ulaşan bir güç yaratması, giderek belli alanları kontrol ederek "kurtarılmış bölgeler" oluşturması ve sonra bu hareketli güç aracılığıyla düşmanı adım adım bozguna uğratarak büyük kentleri ele geçirmesi, stratejik bakımdan mantıklı bir yoldur. Sonuçta bütün ince teorik tartışmalar bir yana, aklın yolu birdir ve açık ya da gizli işgal altındaki bir ülkede ille de Ekim Devrimi'nin koşullarını aramak, klasik milli kriz ölçütlerini gözetmek son derece anlamsızdır.

Ayrıca, bu devrimlerin çoğunda savaşın cereyan ettiği kırlık alanlardaki köylülerin devrimin ve halk ordusunun bel kemiğini oluşturması özel olarak korkulacak bir durum değildir. İşçi kuyrukçuluğunu meslek edinmiş "rafine"(!) sosyalistlerin bunu "devrimi bozan" bir şey olarak görmeleri de yersizdir; bazı pratik örneklerde, böyle olguların yaşanması olgunun kendisini "kader" haline getirmez; siz kendinizi ve partinizi köylüleştirmiyorsanız eğer, çekinecek bir şeyiniz de yoktur. İşçi sınıfı partisi, işçi sınıfının partisidir. Onun başka sınıflarla işbirliği yapması ayrı şeydir; o sınıfları fiziki ve ideolojik olarak kapsayarak kendisini deforme etmesi ayrı şeydir.

Sonuç olarak, Çin halk savaşının az çok benzer koşullarını yaşayan ülkeler için bir "model" değilse de "ilham kaynağı" olması anlaşılır bir durumdur. Bu anlamda, kaskatı Ekim Devrimi şablonculuğunun karşısında bu yol, stratejik çizgi bakımından çığır açıcı bir niteliğe sahip olmuştur. Gerçekten de, -yine daha önce belirtmiştik- Çin halk savaşı, dünya çapında bütün devrimciler için ciddi bir çekim merkezi olmuş, şöyle ya da böyle herkesi bir biçimde etkilemiştir. Bu dönemde SBKP'nin etkisi altındaki partiler özellikle yeni-sömürgelerde sürece yabancılaşmışlar, klasik "parti-sendika-grev-seçim" şablonu içinde daralmışlar, önlerine en büyük "vazife" olarak Sovyet politikalarını ve "Dünya Barışını" desteklemeyi koymuşlar, çoğu zaman da parlamenter oyunların parçası haline gelmişlerdir. En iyi durumda ise bu partiler, işçi sınıfı ve sendikalar içinde örgütlü olan, zaman zaman ciddi çıkışlar yapan ama yoğun baskı koşullarında sınıfı katliamlara uğratarak pasifizme doğru geri çekilen örgütler olmuşlardır.

Diğer yanda ise bütün dünyada halk savaşı-gerilla savaşı fırtınası esmekte, bu çizgi her zaman Marksist-Leninist zeminlere oturmasa da, zaman zaman fokocu eğilimlerle sakatlınsa da bu ülkelerdeki devrimci cenahı oluşturmaktadır. Örneğin "Gerilla Bilanço Çıkıyor" isimli

kitaptaki röportajlardan birinde anılarını anlatan bir devrimci, bir tartışmada arkadaşının kendisine “Parti bir kürdandır dostum, bize sopa lazım” dediğini aktarır. İdeolojik-politik açıdan tam bir felaket ve tam bir anti-Leninizm örneği olan bu cümleyi lanetlemek elbette kolaydır; ama öte yandan resmi KP’leri gerçekten “kürdan” haline getiren anlayışın doğurduğu “sopa” ihtiyacını anlamamak da mümkün değildir.

Gene tabloyu böyle özetledikten sonra Vietnam’a doğru gelirse, aslında oldukça ilginç bir tablo ile karşılaşırız. Coğrafi olarak Çin’in kapı komşusu olan Vietnam’daki devrimci hareket ve bu hareketin tartışmasız önderi Ho Chi Minh, Çin’den değil, Sovyet ekolünden gelen bir yapıya sahiptir. Paris’te aşçı yamaklığından işportacılığa kadar her işi yaparken bir yandan da Fransız Komünist Partisi’nin aktif üyesi olan Ho (o zamanki adıyla Nguyen Ai Quoc-Yurtsever Nguyen), bir Vietnamlı olduğu halde giderek bu parti içinde yükselmiş, itibar kazanmış ve sorumluluklar yüklenmiştir. Partinin en kritik süreci olan “hangi enternasyonalin tercih edileceği” noktasında kendi ifadesiyle “sömürgelere en çok önem veren tarafı” yani 3. Enternasyonal seçmiş ve partinin de bu yönde tercihte bulunmasında etkili olmuştur.

Bu tarihten sonra Ho, artık sık sık Moskova’da Marksizm-Leninizm eğitimi gören, çeşitli okulları bitiren ve 3. Enternasyonal kongrelerinin hemen tümünde yer alan bir “gezici komünist militan”dır. Hatta hayatının bazı bölümleri hakkında somut bilgi bile yoktur; nereye gönderilirse oraya giden ve görevini yapan bir militan yaşantı içinde kimi zaman Çin’deki Guomintang’a yardım heyeti içinde Komintern temsilcisi olarak yer alır ama sonra yine Ho’yu Hollanda’da, hatta Amerika’da görmek mümkündür. Ama bütün bunlar olurken gelecekte Vietnam devriminin bel kemiği olacak olan Giap ve Pham Van Dong gibi devrimcilerle ve ülkesiyle ilişkisini kesmemektedir. Dolayısıyla Ho Chi Minh, yereli unutmayan ama uluslararası durum ve sorunlar üzerine de yoğun bilgiye sahip bir kişilik olarak görünmektedir.

Bir başka ilginç nokta ise bu militanlık sürecinin önemli bölümünün Çin’de geçmesine karşın oradan, halk savaşının mantığından çok şey öğrenmesi ama buna karşın tipik bir Maoist olmamasıdır. Örneğin daha sonraları, 1960’larda Hindistan ya da Kamboçya gibi ülkelerde Marksizm-Leninizm kavramına “Mao Zedung Düşüncesi”ni de ekleyerek MLM üçlemesini yaratan katı ÇKP yanlısı önderlikler ortaya çıkmışken Vietnam’da benzer bir süreç yaşanmamış, Ho Chi Minh ve parti önderliği, Leninist ekole bağlılığını her zaman korumuş, bu tür abartı ve klişe davranışlardan uzak durmuştur.

Giap’ın anlatımına göre Ho Amca yazılarında ve sohbetlerinde Çin devriminin deneylerini sık sık açıklamaktadır. Ayrıca kendisi de Yenan’da, Mao’nun karargahında uzun süre bulunmuş ve büyük itibar görmüştür. Çin’deki durumu sürekli izlemekte ve hatta ilk Vietnamlı grubu askeri eğitim için Çin Kızıl Ordusu’na, Yenan’a göndermeyi planlamaktadır. Giap ve yoldaşları Çin Kızıl Ordusu’nun karargahında (8. Yol Ordusu) bir süre kalıp eğitimi görürler. Ama yine de örneğin Giap’ın halk savaşı üzerine yazdığı kitaplarda tek bir kez Mao adının geçmemesi ve ağırlıklı olarak Engels ve Lenin’den alıntı yapılması ilginçtir.

Öte yandan Çin örneğindeki Komintern’in klasik “ayaklanma dayatıcı” tutumuna da Vietnam’da pek rastlanmaz; büyük bir olasılıkla bunun nedeni, Ho Chi Minh’in bizzat kendisinin Komintern temsilcisi ve sorumlusu olmasıdır. Yani Vietnam devrimci hareketi oluşumu sırasında “Sovyet kökenli” militanlar tarafından müdahaleye uğramamış, Ho’nun varlığı yeterli sayılmıştır.

Bütün bu notları düştükten sonra Vietnam sürecine dönersek, köklü bir tarihsel geçmişle ve sürekli olarak çeşitli istilacılara karşı ayaklanmış bir ülkeyle karşılaşırız. “Bütün halkın savaşıması” cümlesi Vietnam diline özeldir ve geleneksel bir kavramdır. Bu açıdan Ho’nun isyan bildirilerinin hitap bölümünde mutlaka “yaşlılar”dan söz etmesi şaşırtıcı değildir; çünkü ülkede en az bir isyana katılmamış kimse yok gibidir ve yaşlılar bazen köy devrimcilerinin motoru gibidir.

Ülkeyi işgal altında tutan Fransız işgalcileri de aynı sorunla karşı karşıyadırlar. Sürekli katliamlarla bastırılan ama hiç bitip tükenmeyen ayaklanmalar işgalcileri yıpratmaktadır. Ülkede milliyetçi akımlar da vardır ama asıl prestijli güç her zaman komünistlerdir.

Daha modern anlamda 1925’te Ho Chi Minh önderliğinde kurulan Vietnam Devrimci Gençlik Birliği, eğittiği yirmişer kişilik gruplarla geleceğin kadrolarını hazırlamaktadır. 17 Haziran 1929’da kurulan Çinli Komünist Partisi, daha sonraları Vietnam Komünist Partisi’ne dönüşecek ve olaylar hızlanarak bir ara Nge-Tinh Sovyeti gibi bir sonuca yol açan ayaklanmalar birbirini izleyecektir. II. Paylaşım Savaşı sırasında ise Fransızlar çaptan düştükçe Japon işgali gelişmekte, bu durum da ayaklanmaları iyice artırmaktadır.

Bu arada, bütün bu ayaklanma-bastırma gelgitlerinin ardından gelişen üç olay, Vietnam devriminin stratejik çizgisi açısından son derece önemlidir.

Bunlardan birincisi; Ho’nun 30 yıldan sonra Aralık 1940’ta Vietnam’a geri dönmesiydi. İkincisi; 19 Mayıs 1941’de yapılan ve Ho Chi Minh tarafından yönetilen Çinli Komünist Partisi 8. Kongresi’nde “Vietnam Bağımsızlık Birliği” (Viet-Minh)’nin oluşması ve böylece bütün Vietnam halkını bir çatı altında toplayabilecek bir savaş gücünün yaratılmasıydı. Bu cephe, tipik bir Milli Demokratik Devrim programına uygundur ve zaten Ho Chi Minh’in Vietnam halkına yaptığı ayaklanma çağrılarının tümü de “bütün Vietnam ulusuna” yöneliktir. Üstelik Viet-Minh tek başına bir örgüt de değildir. Ona bağlı olarak kadınlardan, gençlere dek her alanda kollar oluşturmaya, çığ gibi bir örgütlenme büyümektedir.

Ve nihayet üçüncüsü; (ve en önemlisi) Vietnam’ın Çin sınırına çok yakın olan Cao Bang Bölgesi’nin Ho tarafından eğitim üssü olarak seçilmesi ve bu bölgedeki Coc Bo Mağarası’nın ilk parti okulu olarak belirlenmesiydi. Bu, stratejik önemi olan son derece önemli bir taktik adımdı. En baştan beri yurtsever olan ve komünistlerin kalelerinden olan bu bölgedeki mağaralarda yüzlerce militan eğitilirken aynı zamanda Ho, Gerilla Savaşı Yönetimi ve Çinli Gerillaların Deneyimleri gibi broşürlerle de bu eğitimi destekledi. Bu gerilla eğitim kampından yayılan militanlar sonradan Vietnam devriminin kurucu kadroları oldular.

General Giap, ilk kırk kişilik grubun burada yetiştiğini ve ilk yayın olan Viet Lap’ın da burada basıldığını kaydeder. Öyle ki Giap, anılarında artık bölgede bir tür ikili iktidar yaratıldığını ve halkın artık bütün sorunları için Cao Bang’daki devrimci üsse geldiğini söylemektedir. Ho’nun Çin’deki kısa süren tutukluluk evresinden sonra 1944 yılına geldiğinde ise artık resmen bir gerilla ordusunun inşası kararı alınmıştır. Daha önceleri kendini koruma müfrezelerinden oluşan Viet-Minh güçleri, ilk kez düzenli gerilla haline gelmektedirler.

1944 Temmuz toplantısında bir Ulusal Kurtuluş Ordusu’nun kurulması gereğini ifade eden Ho’nun Giap’a sorduğu soru şöyledir: “Bu işi sen yapabilir misin?” Soruya tereddütsüz olarak “evet” yanıtını veren Giap’ın örgütlediği birliğin adı, Vietnam Propaganda ve Kurtuluş Birliği olacaktır. Böylece ilk kez silahlı propaganda kavramı da devrimci literatüre girmektedir.

Kavram bir gereksinmenin ürünüdür; çünkü Giap'ın deyimiyle bu birliklerin görevi, "halkı seferber edip ayaklandırmada silahlı mücadeleyi kullanmaktır. Bizim esas ilkimiz, silahlı saldırıdan çok siyasi faaliyete ve propagandaya ağırlık vermektir." (Halk Savaşının Askeri Sanatı, Yöntem Yay. Sf: 43) Ho'nun talimatı açıktır: "Gizliliğinizi koruyun, bir Doğu'da bir Batı'da olup bir yere beklenmedik biçimde varın, fark edilmeden ayrılın..."

Bu birliklerin kuruluşu konusundaki parti kararının ilk maddesi de aynen şöyledir: "1. Ulusal Kurtuluş için Vietnam Propaganda Birliği, isminden de anlaşılacağı gibi, askeri yönden çok, siyasal yöne önem verilmesi gerektiğini gösterir. Bu bir propaganda ünitesidir. Askeri alanda başarılı bir eylemde bulunabilmek için ana ilke, güçlerin yoğunlaştırılmasıdır. Bunun için örgütün (Hindicini Komünist Partisi) yeni talimatına göre Cao, Bang, Bac ve Lang Son bölgelerindeki gerilla saflarından en cesur ve enerjik subaylar ve erler seçilecek ve ana gücümüzü teşkil etmek üzere çok sayıda silah toplanacaktır." Daha sonra bu birlikler Vietnam'a özgü bir biçimde "Üç Silahlı Güç" olarak bölünecek ve ana güç olarak Vietnam Propaganda ve Kurtuluş Birliği korunurken silahlı halk grupları ve kendini savunma birlikleri olarak çeşitleneceklerdir.

Mart 1945'te artık büyük ayaklanma başlamıştır ve bütün kuvvetler Ulusal Kurtuluş Ordusu olarak birleştirilir, altı kurtarılmış bölge tek bir çatı altında bir araya getirilir. 2 Eylül 1945 günü ise artık Kuzey Vietnam resmen bir devlet olarak vardır. Ancak birkaç hafta sonra Fransız saldırısı yeniden başlayacak ve sekiz yıl boyunca Vietnam, işgalci Fransa ile savaşıacaktır. Nihayet Dien Bien Phu'daki büyük zaferden sonra, ki bu büyük savaşta Vietnam Halk Ordusu, biri general, onaltısı albay olmak üzere 17 bin Fransız askerini teslim olmaya zorlayacaktır, artık Vietnam Demokratik Cumhuriyeti resmen varlığını kanıtlamıştır.

İşin bundan sonrası çok ilginçtir; çünkü daha önceleri çok sözünü ettiğimiz "ikili iktidar" hali, Kuzey'de resmen sosyalist bir devlet, Güney'de ise ölümüne bir direniş halini almıştır. Ve yine bu süreç, Fransızların devreden çıktığı ve ABD ordusunun Güney'i işgal ettiği bir dönemdir. Güney'deki direniş 1959'da 40 bin gerilladan oluşurken 1962'de 300 bin gerillaya varmış, artık bütün halkın direnişi başlamıştır. Stratejik Köyler adı altında toplama kampları yaratmak, 600 bin ABD askerini bölgeye yığmak, daha sonraları "Savaşı Vietnamılaştırmak" taktiğiyle kukla yönetimleri güçlendirmek, tonlarca bomba yağdırmak...

Sonuç, kocaman bir sıfırdır. 1975'in 30 Nisan gününde artık son nokta konulmuş, bütün Vietnam işgalcilerin ve işbirlikçilerin elinden kurtulmuştur.

Askeri Bir Sanat Olarak Halk Savaşı

Gerçekten de Vietnam Halk Savaşı, stratejik çizgi bakımından bir sanat eseri gibidir. Bütün halkı harekete geçiren bir gerilla ordusu ve topyekün savaş çizgisinin en parlak örnekleri bu savaşta görülmüştür. "Askeri açıdan, -diyor General Giap- Vietnam halk kurtuluş savaşı ispatlamış bulunmaktadır ki, yetersiz bir şekilde donatılan, fakat haklı bir dava için çarpışan bir ordu, gerekli şartlarla birleşmiş olarak, uygun strateji ve taktiklerle saldırgan emperyalizmin modern bir ordusunu yenilgiye uğratabilir." (age)

Bu strateji ise bellidir: “Bu strateji uzun süreli bir savaşın stratejisi olmalıydı.(...) Uzun Süreli Devrimci Savaş, içinde birkaç farklı aşamayı bulundurmalıdır. Gayret gösterme aşaması, denge aşaması ve karşı saldırı aşaması...” (age)

“... benimsenen savaş biçimi gerilla savaşıydı. (...) Gerilla savaşı, güçlü bir şekilde donatılmış olan ve iyi eğitilmiş olan saldırgan bir orduya karşı koyan, iktisadi bakımdan geri bir ülkenin geniş kitlelerinin savaşıdır. Düşman güçlüyse ondan sakınılır; düşman güçsüzse saldırılır. (...) Cephenin sabit bir yeri yoktur; Düşman neredeyse cephe de oradadır.” (age, sf: 90-91)

“Devrimci savaş veren birçok ülkeden farklı olarak Vietnam, ayaklanmanın ilk yıllarında meydan muharebelerine girmedi ve giremezdi de. Gerilla savaşı ile yetinmek zorundaydık...” (age, sf: 92)

Vietnam devriminin stratejik çizgi bakımından en can alıcı noktası, küçük bir gerilla üssünden başlayan savaşın, sonuçta bir avuç hain dışında tek tek her Vietnamlı’yı devrimci şiddetin değişik düzeylerine çekmesi ve ülkenin her noktasını savaş alanı haline getirmesidir. Bu, uzun ve azimli bir çabadır ve halkın yüzyıllar öncesinden akıp gelen geleneklerine de dayanmaktadır.

“Partimizin askeri çizgisi, devrimci şiddeti yığınların şiddeti, devrimi yığınların eseri olarak anlayan devrimci şiddetin Marksist-Leninist kavranışının yaratıcı bir uygulamasıdır. Devrimci şiddet, kitlelerin politik güçleriyle halkın silahlı güçlerini, silahlı mücadeleyle siyasi çalışmayı genel ayaklanma ve halk savaşında son bulacak şekilde birbirine bağlamalıdır. Şiddet anlayışının böyle derinden ve doğru kavranışı tüm halkın ve ulusun güçlerini harekete geçirmeyi ve örgütlemeyi mümkün kılar. Düşmanla sadece silahlı güçlerle değil mevcut her araç kullanılarak tüm toplumca savaşılır. İnsanlar yalnız üretimi artırıp savaşa destek görevini yerine getirmezler, aynı zamanda bizzat dövüşe katılırlar. Biz düşmanla yalnız silahlı mücadele yoluyla değil, yığınların siyasi eylemleriyle, kukla, Amerikan ve diğer birlikler arasında ikna edici çalışma ile de dövüşüyoruz; biz sadece askeri saldırılar değil, değişik biçim ve alanlarda yığın ayaklanmaları başlatıyoruz. Vietnam halk savaşının şimdi yeni karakteri, kitlelerin yüksek sınıfsal ve ulusal bilinçleri ve tüm ülkede mücadelenin sıkı ve bilimsel örgütlenmesi ve mücadelenin esnek yöntemleri sayesinde 30 milyondan fazla Vietnamlının ulusal kurtuluşun cesur savaşçıları haline gelmesidir.”(age)

Burada Vietnamlılar, sık sık “ayaklanma”dan söz ederken klasik bir kısa süreli ayaklanmadan değil, bütün halkın zamana yayılmış ve süreklileşmiş direniş savaşından söz etmektedirler. Savaşın nihai aşamasında elbette böyle bir genel ayaklanma da vardır ama süreç boyunca yürüyen şey, gerilla tarafından sürüklenen, onun ekseninde biçimlenen binlerce direniş ve savaşım biçimidir.

Yine Giap’ın dediği gibi; “İlk günlerde, silahlı mücadele ve ayaklanmanın hazırlanması günlerinde bizim tek bir inç bağımsız toprağımız yoktu. Biz desteğimizi sadece halkın devrimci örgütlenmesinden, politik bilinçli kitlelerin yurtseverliğinden ve devrime olan sınırsız sadakatlerinden aldık. Sağlam devrimci ajitasyon, eğitim ve örgütlenme çabalarıyla partimiz kitleleri çok çeşitli biçimlerdeki politik mücadeleye soktu. Böyle yapmak suretiyle, kendi saflarını genişletti ve kuvvetlendirdi, politik kitle örgütlenmelerini kurdu ve geliştirdi ve nerede kitleler varsa orada politik üsler ve devrimci örgütlenmeler kurulmalıdır sloganını hayata geçirdi. Bu politik üsler ve Başkan Ho Chi Minh’in ilk gerilla birliklerine verdiği

direktiflerin -silahlı propagandayı yürütmek ve silahlı eylemlerden daha fazla politik eyleme önem vermek- yerine getirilmesinden hareketle Partimiz gizli silahlı üsler örgütlemeye çalıştı ve hep daha mükemmelleşen silahlı mücadelenin işbirliğinde politik eylemi yükseltti. Sonra tüm ülkede politik üsleri kuvvetle genişletir ve yığınların devrimci kabarışını sağlarken gerilla savaşı ve kısmi silahlı ayaklanmaları başlattı, Viet Bac kurtarılmış bölgesini ve diğer bölgelerdeki gerilla üslerini kurdu. Bu suretle halkımız genel ayaklanmayı başlattı, tüm ülkede iktidarı aldı ve Vietnam Demokratik Cumhuriyetini kurdu.”(age)

Politik eylemle silahlı eylemin özgün bir bileşimi, bu savaşın bel kemiğidir. Devrimi önderlerinin sürekli gerilla gücü, yerel kuvvetler ve kendini savunma birlikleri olarak üç askeri güçten söz ederken sık sık “Siyasi Ordu” diyerek Vietnam halkının bütününden söz etmeleri boşuna değildir.

“Silahlı savaş bir temel mücadele biçimidir” diyor General Giap, “Tayin edici bir rol oynar ve düşmanın askeri gücünün imhasıyla doğrudan ilişkisi vardır. Bunun yanı sıra silahlı mücadele halkı savunmalı ve halk yığınlarının ayaklanmaları ve politik mücadeleleri ile birleştirilmelidir. (...) Politik eylem, mücadelenin bir diğer temel biçimi, silahlı savaşın geliştirilmesinin temeli ve aynı zamanda düşmana karşı bir saldırı biçimidir. Politik eylem halkı harekete geçirir, örgütler ve onları aşağı biçimlerden yukarı biçimlere doğru savaşın içine sokar. Düşmanın gerçek yüzünü açığa çıkarır, onun politik entrikalarını bozar, silahlı güçlerini dağıtır ve kuvvetten düşürür, onun cephe gerisini bozar, halkın yaşamını ve işini korur, devrimin politik üslerini savunur. Ayaklanmada ve savaşta, politik eylem silahlı savaş ile yakından ittifakını ve onun geliştirilmesini asla durdurmaz. Halkın politik güçleri politik eylemin sıradan biçimlerinden silahlı ayaklanmaya doğru derece derece gelişerek, silahlı güçlerle birlikte savaşın sonucunu tayin ederler.”

Kısa Bir Sonuç: Gerillayla Başlamak, Gerillanın Ayaklanma Haline Dönüşümü

Genel olarak toparlanırsa Vietnam’da olan şey, küçük bir gerilla birliğinden çıkarak halkla bütünleşen, onun bir parçası olan devrimci gerilla savaşıdır. Bütün bu süreç boyunca hiçbir devrimci önderin söyleminde, hiçbir parti kararında klasik anlamda bir “milli kriz-devrimci durum” ima eden tek bir cümle yoktur. Elbette yazılarda “hazırlık” ya da “uygun zaman” gibi kavramlardan söz edilir ama bunlar taktik sürece ilişkin kavramlardır; yani Vietnam’da hiç kimsenin kitlelerin mevcut biçimde yönetilmek isteyip istemediği konusunda bir kuşku yoktur; yalnızca 20. yüzyıl süreçlerinde değil, Vietnam, Vietnam olalı böyle bir “hoşnutluk” hali yoktur; sürecin büyük bölümünü yönetenler ise zaten sömürgecilerdir ve onların da ülkedeki varlıklarının en küçük bir meşruiyeti yoktur. Ülkeyi “yönetmeleri” (ya da daha doğrusu “yönetememeleri”) her zaman çıplak zor ile mümkün olagelmıştır.

Kısacası, Vietnam’da bir “devrimci durum” tartışması hiçbir zaman olmamış, yalnızca devrimci savaşın nasıl başlatılacağı ve hazırlıklarının nasıl yapılacağı konuşulmuştur. Evet, bu arada örneğin II. Paylaşım Savaşı sırasındaki gelişmeler, işgalcilerin genel olarak zayıf düşmesi ya da yeni işgalci güçlerin devreye girmesi “uygun durumlar” ya da “zorluklar”, vb. yaratmıştır; hatta Vietnam dilinde “tam zamanı” anlamına gelen “Thoi Co” diye bir deyim de vardır ama bunlar da kitlelerinin ayaklanma ve savaşma isteğine ilişkin durumlar değildir; düşmanın özgün ilişki ve çelişkilerine ilişkin durumlardır. Bir Komintern militanı olarak Ho Chi Minh, gerçekten de uluslararası durumu ve bu durumların Vietnam mücadelesine olan etkilerini çok iyi izlemektedir; ancak bu, daha çok karşı tarafın zayıflıklarını çözümleyen bir

izleme durumudur; yoksa içerde, yani kitleler bağlamında durum nettir; Vietnam halkı az çok güvenilir bir önderlik bulduğu anda ayağa kalkmakta tereddüt etmemektedir.

Asıl mesele şudur: Mahir Yoldaş'ı okumuş olanlar Cezayir Komünist Partisi Genel Sekreteri Beşir Hacı Ali'nin 1965'teki itiraflarından yaptığı alıntıyı şimdi hemen hatırlayacaklardır.

“Durumu doğru değerlendiremememizin hemen akla gelen sebeplerinden biri de -ki bu eksiklik bütün ulusal partilerde vardı- devrimci bir durumun gelişmesi konusunda yaptığımız değerlendirmelerin yüzeyde kalışıdır. Komünist Partisi'nin inandığı, Kasım 1954'te şartların bir ulusal kurtuluş savaşı vermemiz için elverişli bir olgunluğa erişmemiş olmasıydı. Çünkü Lenin'in koyduğu şartlar henüz gerçekleşmemişti. Ne var ki, Lenin'in koyduğu bu şartların kapitalist ülkelerle ilgili olduğunu ve askeri eylemlerle genel ayaklanmanın farkını unuttuyorduk.” (Akt. M. Çayan, Bütün Yazılar)

İşte Ho Chi Minh ve Vietnamlı devrimcilerin unutmadıkları ve hatta hiç akıllarından çıkarmadıkları fark budur. Bu farkı anlamaları sayesinde ki, Cao Bang mağaralarında eğitilen kırk kişi ve sonraki gerilla grupları küçük ve zayıf birliklerden bir orduya kadar ulaşabilmişlerdir. Yani Vietnam özgülünde klasik Ekim Ayaklanması örneği aşağı yukarı hiçbir zaman ciddi olarak tartışılmış değildir; işin başından beri köylülere dayanan bir gerilla ordunun yaratılması adeta “tartışılması gereksiz” bir ön kabul olarak vardır. Daha doğrusu Vietnam önderliği bütün kararlarında sık sık kullandığı “ayaklanma” kavramını, gerilla birlikleri, yerel milisler ve kendini savunma birimlerinin ortak hareketi olarak ele almaktadırlar; onların kuşatılacak bir Kışlık Saray'ları yoktur; onlar deyim yerindeyse eğer, Ekim devrimcilerinin yaşadığı şeyi her gün yaşamakta, her gün küçük ya da büyük zaferler ve geri çekilmeler, vb. ile yürümektedirler.

Öte yandan “Silahlı Propaganda” kavramı da belki ilk kez Vietnam'da duyulmuş şey değildir. Bir anlamda Mao'nun “Uzun Yürüyüş”ünün de tarihin en uzun “propaganda yürüyüşü” olduğu söylenebilir; ama Vietnam'da olan şey, Ho'nun yaptığı bir durum tespitidir. Güçlerin zayıf olduğu bir noktada gerillanın fiziki tahribatı değil politik etkiyi ve güç gösterisiyle birlikte propagandayı öne çıkarması, siyasi güç ile askeri gücü birlikte büyütülmesi kararı, bu anlamda özgün bir karardır.

1944'te, Silahlı Propaganda Birliği biraz oturduktan sonra Ho Chi Minh'in General Giap'a söylediği şu sözler, sürecin mantığının iyi bir özetidir: “Bir ay içinde bir askeri faaliyet başlatılmalı. Birlik ani bir saldırıda bulunmalı ve ilk çarpışma başarılı olmalı. Bu askeri başarı bize propaganda çalışmamız için en iyi malzemeyi sağlayacaktır.” (Akt: Giap, age, sf: 43) Açıkça söylenen şey, bir güç gösterisi yapılması ve kitleler üzerinde devrimci bir etki yaratılarak onların cesaretlendirilmesi, aynı zamanda siyasi olarak yol gösterilmesidir. Gerçekten de birlikler ilk hareketlerinde iki önemli karakolu yok ettikten sonra, politik durum değişmiş, ülkenin her yanından savaşmaya istekli gençler mücadeleye katılmaya başlamışlardır.

Yani öncü gerilla birliklerinin yaratılıp politik-askeri bir mücadeleyle yalnızca düşmanı yok etmeyi değil, kitleleri de örgütlemeyi amaçlaması özgün bir belirlemedir ve daha sonraki süreçlerde M. Çayan dahil olmak üzere birçok devrimci önderlik tarafından yeniden değerlendirilecek, Uzun Süreli Savaş stratejisinin değişik ülkelerdeki değişik yorumlanışlarında önem kazanacaktır.

Bir kez daha kıyaslama yaparsak, Çin Devrimi'nde gerilla baştan itibaren askeri imha eksenli bir faaliyet yürütürken Vietnam'da izlenen yol, gerillanın esas olarak politik gerçekleri açıklama işlevi yüklenmesi, yani askeri imhanın ya da faaliyetin esas olarak politik örgütlenme ve bilinçlenme faaliyetinin ana unsuru olarak ele alınmasıdır. Çin'de devlet otoritesinin, merkezi yönetimi ile feodal savaş ağaları arasındaki parçalı yapısı, gerillanın hızla belli alanları askeri olarak ele geçirmesi, kurtarılmış alan ilan etmesi, yoksul köylülerin kitlesel katılımını sağlaması anlamına geliyordu.

Halbuki, Vietnam'da işgalci merkezi yönetim böylesi bir sürece imkân vermemekteydi. Gerillanın belli bir dönem gizli, hareketli çalışması, düşmanın merkezi saldırılarından sakınması, köylüleri, kentli emekçileri kazanmak için silahlı eylem temelinde siyasi faaliyet yürütmesi gerekiyordu. Devlet otoritesinin yapısı ve gücü, gerillanın üzerinde hareket ettiği zemin ve uyguladığı taktiklerdeki bu farkların sonucu olarak, Çin'de silahlı savaşın daha ilk aşamasında bir gerilla ordusu oluşurken, Vietnam'da bu ancak bir sürecin sonucu olarak gelişti. Ancak asıl olan şudur; her iki deneyimde de, kitlelerin devrimci savaşıma kazanılması, devrimci gerilla savaşı süreci içinde olmuştur. parti geniş kitleleri, klasik bir evrimci çalışma içinde değil, gerilla savaşının merkezi unsur olduğu bir politik-askeri savaşım içinde kazanmıştır.

Sonuç olarak Vietnam devrimi, esas olarak Çin Halk Savaşı'nın açtığı yol üzerinden yürüyen ama onun bire bir taklidi olmayan, kendine özgü yaklaşımlar geliştiren bir devrim olmuştur. En önemlisi de onun yarım milyon Amerikan askeri ve devasa savaş mekanizmasına karşı kazandığı zafer, uzun süreli halk savaşı stratejik çizgisinin kesin politik başarısı olduğu kadar, ABD açısından da büyük bir prestij kaybı olmuş, bütün dünya için örnek oluşturmuştur. Bu açıdan Che'nin dünya devriminin stratejik sloganı olarak "iki üç daha fazla Vietnam" demesi boşuna değildir.

Küba: Bir İstisna mı Yoksa Öncü mü?

Yukarıdaki soru, aslında Che'nin bir konuşmasının başlığıdır ama doğrusu Türkiye solu dahil dünyanın bir çok yerindeki sol hareketlerde hep var olan belli bir kuşku da ifade eder.

Gerçekten de bu tartışma bir vakitler solda sık yapılan bir tartışmaydı ve Küba Devrimi'nin emperyalizmin "bir anlık gafletine geldiği" iddiası Türkiye'de de hep öne sürülmüştü. Che de aslında buna değinir ve şöyle söyler o konuşmasında: "...bazı gruplar, iyi niyetle olsun, politik çıkar sağlamak amacıyla olsun, Küba Devrimi'nde, onu benzerlerinden ayıran, tek örnek haline getiren birtakım nedenler ve özellikler bulmaya çalıştılar. Bu neden ve özelliklerin genel toplumsal ve tarihi içeriğinin önemini öylesine abarttılar ki, bunları belirleyici etken olarak görmeye başladılar. Birçok kişi, Latin-Amerika'daki diğer ilerici partilerin çizgisiyle kıyaslandığında, Küba Devrimi'nin ayırıcı özellikler taşıdığını, sonuçta Küba Devrimi'nin biçiminin ve izlediği yolun tek olduğunu, başka Latin-Amerika ülkelerinde tarihi evrimin farklı olacağını öne sürer.

Kendine özgü etkenlerin Küba Devrimi'ne belirleyici özellikler kazandırdığını kabul ediyoruz. Tüm devrimlerin özel etkenlere bağlı olduğu açıkça ortaya konmuş bir gerçektir, fakat devrimlerin hiçbir toplumun çığneyemeyeceği bazı yasalara uyduğu da daha az doğru değildir."

Bu konuya yeniden dönmek üzere bir an için devrimin kendisini bir yana bırakıp şu ünlü Moncada Baskını'nı düşündüğümüzde bile durum bugün bize adeta biraz "gerçek-üstü" gibi görünür. Bir avuç adamın bir kışlayı ele geçirip ayaklanma çağrısı yapması ve bundan bir devrim beklemesi -işin arka planını bilmediğimizde- insana akıl kârı bir iş değilmiş gibi görünür. Biz de aslında sürecin incelenmesine Moncada Baskını'ndan başlamak istiyoruz. Yoksa elbette Küba'nın ayaklanma tarihi 1800'lerin ortalarına kadar gider ve her zaman İspanya ve ABD'nin nüfuz alanı ya da işgali altında olan bu ülkede, Jose Marti, Antonio Maceo gibi efsane ayaklanma önderlerine sahiptir.

Politik yönetimi bakımından da Küba bu yüzyıllarda bir istikrar göstermez. Önce İspanyol sömürge valileri, sonra Küba'yı bir Amerikan eyaleti yapma girişimleri, daha sonra bundan vazgeçilerek kukla yöneticilerle işlerin yürütüldüğü, mafyalaşmış bir sömürge düzeni... 1925'te ABD adayı olan Machado'nun sloganı "ben başkan olursam Küba'da hiçbir grev on beş dakikadan fazla sürmeyecektir" şeklindeydi. Gerçekten de bir ABD kuklası olan Machado Dönemi, tam bir dikta rejimiydi. 1924'te kurulan Küba Komünist Partisi onun döneminde ezilecek, parti önderi Mella, dikta rejiminin bir ajanı tarafından öldürülecekti.

Dünya kapitalist sisteminin 1929 bunalımının da etkisiyle Machado grevler ve ayaklanmalarla devrildiğinde ise çok geçmeden ABD'nin bir başka has adamı Batista 1935'lerden itibaren bir başka kanlı diktatörlüğü kurar. Bu sıralarda Amerikan Komünist Partisi'ndeki revizyonist eğilimin etkisi altındaki Küba KP'si ise 3 bin komünistin katili olan Batista'nın hükümetinde iki bakanlığa sahiptir ve hatta 1944'te Batista hükümetten düştüğünde bile KP, ona olan sadakat ve bağlılığını bildirmektedir.

1952'de Batista yeniden ve bu kez askeri darbe ile başa geldiğinde ise artık durum değişmiştir; muhalefet cephesinde genç avukat Fidel'in başını çektiği gerçek yurtseverler vardır. Bu dönemde Ortodoks Parti isimli bir muhalif partinin üyesi olan Fidel, diğer yandan da bu partinin gençliği içinde Movimiento (Hareket) isimli bir güç oluşturmaya başlamıştır. "Hareketin tümünü 14 ay içinde örgütledik" diyor Fidel: "1200 üyemiz vardı. Her biriyle teke tek konuşmuş ve her bir hücreyi ayrı ayrı örgütlemiştim." (Frei Betto, Fidel'le Gece Söyleşileri, Sf: 143)

"Movimiento"nun Batista rejiminin barışçıl yoldan değişmesi beklemeye hiç niyeti yoktur. Bu koşullarda Fidel ve yandaşları bir kışlaya saldırarak hareketi başlatma kararını alırlar.

"Planımız Moncada kışlasını ele geçirmek ve Santiago de Cuba halkının da desteğiyle ülkeyi felce uğratmak için bir genel grev çağrısı yapmaktı. Eğer düşman bizim savunma gücümüzü aşan bir güçle saldırırsa, 2 bin ya da 3 bin adamla Sierra Maestra'ya geri çekilecektik. Plan buydu. Başlangıçtan beri çıkış noktamız, bir kez kışlayı ele geçirirsek Santiago de Cuba halkının bizi destekleyeceğiydi." (age, sf: 149)

Ancak 26 Temmuz günü yapılan eylem, politik yönü ile ilgili tartışma bir yana askeri bakımdan başarısızlığa uğradı ve yanlış istihbarat bilgileri yüzünden şok baskın avantajını yitiren devrimci güçler çekilmek zorunda kaldılar. Üstelik bu geri çekilme, planlandığı gibi Sierra Maestra'ya doğru da yapılamadı ve birçok isyancı düşmanın eline geçti. Bundan sonra başlayan devrimci avında ise yüzlerce tutuklama ve tutuklananların çoğunun vahşice öldürülmesi vardır. Yine de baskının psikolojik etkisi öyle büyüktür ki, Batista daha ilk anda en iyi korunan bir saraya geçip kendini garantiye almayı tercih edecektir!

Plan, çılgınca görünebilir belki ama o dönemde henüz Marksizm'e tam hakim olmayan Fidel'in yine de devrim durumu üzerine doğru fikirlere sahip olduğunu bize gösterir. Beklemek yerine harekete geçmek, Moncada planının özüdür. Doğası gereği Moncada, bizim alışık olduğumuz klasik Marksist-Leninist ölçütlerle değerlendirilemez; burada Rus ya da Macar devrimlerine benzer bir işçi müfrezeleri ayaklanması yoktur. Olan şey, deyim yerindeyse eğer, ülkedeki en namuslu insanların, gerçek yurtseverlerin, inanılmaz bir cesaretle ortaya koydukları savaşıma azmidir; üstelik Fidel'in sonraları söyleyeceği gibi bu insanların hayli önemli bir bölümü inançlı Hıristiyanlardır ya da sadece zulme karşı savaşmak isteyen insanlardır.

Sonuçta Moncada, hem heyecan verici bir atılımdır, hem de aynı zamanda Fidel için iyi bir derstir. Mahkemede yaptığı muazzam bir savunmayla bir yandan Küba Devrimi'nin gelecekteki hedeflerini ortaya koyan Fidel, üç yıllık haptiden sonra yeniden işe başladığında artık savaşa daha değişik bir açıdan bakacak ve 26 Temmuz Hareketi adını verdiği hareketi örgütlemek için Meksika'ya geçerek burada efsane gerilla komutanlarından Alberto Bayo'nun öğretmenliğinde bir gerilla eğitim kampı kuracaktır. Politik ve askeri eğitim verilen kampta Che Guevara başta olmak üzere dönemin bütün temiz yurtsever ve devrimcileri vardır. Bu arada Küba kentlerinde de Frank Pais gibi eşsiz militanların yönettiği kent örgütlenmesi yayılmakta ve hareketin temelleri atılmaktadır. Bu kez hedef, doğrudan doğruya Sierra Maestra Dağları ve gerilla savaşıdır.

2 Aralık 1956'da Granma yatına binen 83 gerilla Küba'nın en devrimci bölgesi olan Oriente'de karaya çıkmış, ilk anda uğradıkları saldırı sonucunda geriye 12 kişi kalsa da artık gerilla hareketi başlamıştır. Yavaş yavaş ve küçük zaferlerle ilerleyen gerilla git gide güç kazanırken kentlerde de grevler örgütlenmektedir. Bu arada yayınlanan 26 Temmuz Manifestosu ile ülkedeki devrimci-yurtsever güçlere birlik çağrısı yapılıyor, gerillayı etkisizleştirmek isteyen oportünist öneriler ise reddediliyordu.

Temmuz 1958'den sonra ise artık genel saldırıya geçen ve halk ordusu haline gelen gerilla kolları Santa Clara başta olmak üzere kentleri bir bir ele geçirmektedir. Bu arada Batista'nın generallerinden birinin Fidel ile pazarlık yaparak inisiyatif kazanma hevesi, hareket tarafından reddedilecektir. Batista'nın kaçışından sonra generallerin cunta yapma girişimi ise Fidel'in ilan ettiği genel grev ve genel ayaklanma ile başarılı olamayacaktır.

Sonuçta 1 Ocak 1959 günü Küba'nın tek hakimi 26 Temmuz hareketidir. Bu süreçteki kimi tavizler, Fidel yerine eski bir yargıcın başkanlığa getirilmesi ve sonra geri alınması, vb. gibi olaylar ise ayrıntılardan ibarettir. Devrim gerçekleşmiş, Küba halkı tarihte ilk kez gerçekten iktidar olmuştur.

Gerçekten Bir İstisna mı?

Bu kısa özetten sonra şimdi yeniden en başa, Küba Devrimi'nin izlediği stratejik çizginin bir rastlantılar ve "şanslı durumlar toplamı" olup olmadığı sorusuna geri dönebiliriz. Ve elbette bu soruyu sorarken, devrimlerde önceden hesaplanamayan iyi ya da kötü durumların yaşanmasının mümkün olduğunu ama bunun politik değerlendirmelerde temel bir anlam ifade etmediğini de belirtmek zorundayız. Böylesi değerlendirmeler son derece ciddiyetsiz değerlendirmelerdir.

Küba topraklarına ilk çıkarma anında ölenlerin arasında örneğin Fidel ve Che'nin olmaması elbette bir şanstır; ama 1917'de mühürlü trenle Rusya'ya dönen Lenin'in üşütüp zatürreden ölmemiş olması da önemli bir "şans"tır, vs. vs...

Öte yandan Küba olayı sırasında ABD'nin yeterince enerjik davranmadığı, evet, belki bir ölçüde doğrudur; nitekim Bolivya olayında (Che'nin Bolivya'daki varlığını keşfettikten sonra) Amerikalıların bölgeye yığdıkları ajanların haddi hesabı yoktur; çünkü artık gerillanın sihrini daha iyi anlamışlardır. Zaten bizzat Che de bunu belirtir: "Emperyalizm de Küba'dan dersini almıştır, öteki yirmi Latin-Amerika Cumhuriyeti için, Amerika Kıtası'nda hâlâ var olan diğer sömürgeler için artık şaşkına dönmeyecektir. (...) Bu önemli, çünkü iki yıllık sürekli savaş, endişe, belirsizlik pahasına ulaşılan Küba'nın kurtuluşu zor olduysa, Latin-Amerika'nın başka yerlerindeki halkları bekleyen savaşlar çok daha zor olacaktır." (Küba: Bir istisna mı Yoksa Öncü mü?)

Ama bütün bunlara rağmen uzun süreli savaş stratejisine yapılan bu türden hafife alma girişimleri yine de doğru değildir, hem saygısızlık, hem de siyasi körlük anlamına gelir.

Bu meseleyi burada noktalarak Küba Devrimi'nin stratejik çizgi bakımından incelenmesine geçerek özetle şunları söylemek mümkündür.

* Birincisi, her şeyden önce Che'nin belirttiği gibi Küba Devrimi, keyif içinde yaşayan bir halkın kıskırtılması değildir. "Mücadeleyi yaratan nesnel koşullar, halkın açlığı, bu açlığın yarattığı tepki, tepkiyi arttıran terör önlemleri ve baskının doğurduğu kin dalgası"dir. Küba, 1956 yılına bir boşluk üzerinden değil, isyanlar ve katliamlar zinciri üzerinden gelmiştir. Gerilla önderlerinin başarısı bu devrimci durum üzerinde yükselmiştir. Küba, tartışmasız bir biçimde sürekli bir milli kriz-devrim durumu yaşamaktadır; Che'nin bütün Latin Amerika için öngördüğü "oligarşik diktayla halkın baskısı arasında bir kararsız denge" hali şüphesiz Küba için de geçerlidir ve kitlelerin devrimci savaşa katılması öncülerin ortaya çıkıp istikrarlı bir güven ortamı yaratmasına bağlıdır.

Yani Sierra Maestra'ya çıkan Kübalı devrimciler, devrim durumu-milli kriz üzerine şu bilinen klasik yanılgıya sahip değildirler; en iyi ihtimalle kitlelerin kırıldığı kent ayaklanmaları ya da daha çok görülen biçimiyle seçim ve reform manevralarıyla zaman harcayarak halkın enerjisini tüketmeyi doğru bulmamaktadırlar: "Dar kapsamlı seçim çekişmeleri; şurada burada seçimi kazananların başarıları; iki milletvekili, bir senatör, dört belediye başkanı, halkın üzerine ateş açılarak dağıtılan büyük çapta bir gösteri; bir öncekine göre bir iki oy farkıyla kaybedilen yeni bir seçim; kazanılan bir grev, kaybedilen on grev; bir adım ileri, on adım geri; belli bir kesimde zafer, bir diğerinde on kez bozgun...

Sonra birdenbire oyunun kuralları değişir, her şeye yeniden başlamak gerekir.

Bu tutum neden ileri geliyor? Halk enerjisini neden hep böyle boşuna harcıyor? Bunun tek nedeni var: Bazı Amerika ülkelerinde ilerici güçler taktik hedefler ile stratejik hedefleri korkunç bir şekilde birbirine karıştırıyorlar, küçük taktik sorunlarda büyük stratejik hedefler görmek istemişlerdir. Bu önemsiz saldırı mevzilerini ve elde edilen küçük kazançları, sınıf düşmanının temel hedefleri olarak göstermeyi bilen gericiliğin akıllıca davrandığını kabul etmeliyiz. Böylesine büyük hatalar işlenen ülkelerde, halk hiçbir değeri olmayan eylemler için son derece büyük fedakarlıklar pahasına her yıl alaylarını seferber eder. Bunlar düşman topçusunun ateşine maruz kalan geçici mevzilerdir.

Bu mevzilerin adı, parlamentodur, kanuniliktir, yasal ekonomik grevdir, ücret artışıdır, burjuva anayasasıdır, bir halk kahramanının serbest bırakılmasıdır... Ve işin en kötü tarafı şudur ki, bu mevzileri elde etmek için bile, burjuva devletin oyun kurallarını kabul etmek ve bu tehlikeli siyasal oyuna katılmak iznini alabilmek için de uslu ve aklı başında insanlar olduğumuzu, hiçbir tehlike arz etmediğimizi; örneğin kışlalara ve trenlere saldırmak, köprüleri uçurmak, katilleri ve işkence uzmanlarını cezalandırmak, dağlara çıkıp ayaklanmak ya da yumruklarımızı sert ve kararlı bir biçimde kaldırarak, Amerika'ya son kurtuluş mücadelesinin kesin müjdesini vermek gibi tehlikeli işlerle bir alış-verişimizin olmadığını ispat etmek lazımdır.”(Che, Strateji ve Taktik Üzerine)

Yeterince açık olmalı... Küba devrimcilerinin durduğu yer, devrimin bekleme salonu ya da fırsat kollama pozisyonu değildir. Bu klasik tartışma onlar için çoktan aşılmıştır.

Che, Küba Devrimi'nin kanıtladığı üç olguyu sayarken, şunları kaydeder: “Küba devriminin: 1. Halk güçlerinin düzenli orduya karşı savaşı kazanabileceğini; 2. Devrim yapmak için tüm koşulların bir araya gelmesini beklemenin her zaman gerekli olmadığını, ayaklanma odağının bunları yaratabileceğini; 3. Az gelişmiş Amerika'da, silahlı savaşın temel alanının kır olması gerektiğini kanıtlayarak, Amerika'da devrimci hareketlerin mekanizmasında üç temel değişim meydana getirdiğini düşünüyoruz.” (Gerilla Savaşı Üzerine)

Ve şöyle devam eder Che: “İlk iki madde, hareketsizliklerini profesyonel ordulara karşı bir şey yapılamayacağı gibi bahanelerle haklı çıkarmaya çalışan devrimcilerin ya da sözde-devrimcilerin, mekanik biçimde bütün nesnel ve öznel koşulların bir araya gelmesini bekleyen, bunları hızlandırmayı düşünmeyenlerin bozgunculuklarına karşıdır. Bu çürütülemez iki gerçek, bugün tamamen açıktır; fakat eskiden bunlar Küba'da tartışılıyordu ve belki de Latin-Amerika'da hâlâ bu böyledir.” (age)

Yani böylece aslında bitirilen bir tartışma vardır. Küba Devrimi'nin bizzat kendisi, milli krizin bütün klasik unsurlarının mükemmel bir biçimde ortaya çıkmasını bekleyen ve “bunları hızlandırmak” yerine yılan hikayesine dönüşmüş bir “hazırlık” ve “evrim” aşamasıyla zaman öldüren, ancak bu bütün şartlar “bir tren gibi istasyona geldiğinde” devrim yapma zahmetine katlanmayı planlayan, daha doğrusu aslında bu konuda da samimi olmayan pasifizmin “stratejik çizgisi”nin (eğer böyle bir çizgi varsa) kesin biçimde çürütülmesidir.

Küba Devrimi'nin ortaya koyduğu şey, şu ya da bu biçimde ülkede mevcut olan milli krizin derinleştirilmesiyle kitlelerin örgütlenerek savaşa sokulmasının tek bir süreç olduğu, birinin diğerinden bağımsız olmadığıdır. Devrimci durumun “kendiliğinden” oluşacak iktisadi-sosyal bir olgu olduğu; kitlelerin örgütlenmesinin ise “iradi” bir çaba gerektirdiği yolundaki diyalektik olmayan anlayış, (ki bu, Ekim Devrimi'nde bile böyle değildir -bu konuya yazı dizimizin ilk bölümünde değinmiştik.) böylece çökertilmiş, “evrim” ve “devrim” aşmalarının ve bu aşmaların taktik ve araçlarının birbirinden bıçak gibi ayrıldığı pasifist yaklaşım yıkılmış, koşullar ile iradenin onları zorlaması bir araya getirilmiştir.

Che'nin deyimiyle: “Barışçı mücadele kitle hareketleri yoluyla olabilir ve -özel bunalım durumlarında- halk güçlerinin iktidarı alacakları ve proletaryanın diktatörlüğünü kuracakları yumuşamaya hükümetleri zorlayabilir. Teoride doğru! Bunu Amerikan panoramasının yardımıyla araştırdığımızda ilerdeki mantiki sonuçlara varmalıyız! Birçok ülkede iktidar bunalımı ve bazı öznel koşullar da olsa, bu kıtada genellikle, kitleleri, burjuva ve toprak sahipleri hükümetlerine karşı şiddet eylemlerine sürükleyen nesnel koşullar vardır. Tüm

koşulların var olduğu ülkelerde iktidarı ele geçirmek için harekete geçmemek, elbette ki doğrudan doğruya suç olurdu. Tüm koşulların var olmadığı ülkelerde ise çeşitli seçeneklerin ortaya çıkması ve her söz konusu ülkeye uygulanabilir bir karara teorik tartışmalardan varılması olağandır. Tarihin razı gelmediği tek şey, proletarya politikası teorisyen ve uygulayıcılarının hesaplarındaki yanılmalarıdır. Hiç kimse bir öncü parti ünvanına, resmi bir üniversite diplomasına olduğu gibi talip olamaz. Öncü parti olmak, iktidar mücadelesinde işçi sınıfının başında olmak, işçi sınıfını iktidarı ele geçirmeye götürmeyi ve bunun için de en kısa yolu bulmayı bilmek demektir. Bu, devrimci partilerimizin görevidir ve hesapta yanılma olmaması için analiz derin araştırıcı ve esaslı olmalıdır.” (Gerilla Savaşı: Bir Yöntem)

* İkincisi: Çoğu kez sanıldığı aksine Che'nin yukarıda “Küba Devrimi'nin üçüncü katkısı” olarak kaydettiği “kırların temel savaş alanı olması” meselesi, aslında ilk iki katkının yanında tali durumdadır. Evet, Che'nin bu konuda söyledikleri önemlidir. “Örgütlü işçi kitlelerinin şehirlerdeki mücadelelerini küçümsemiyoruz” diyor Che: “yalnızca, anayasalarımızın garantilerinin havada kaldığı ya da bilmezlikten gelindiği durumlarda, onların silahlı mücadeleye katılımının gerçek olanağını dikkatli bir biçimde tahlil etmek zorundayız. Bu koşullarda, illegal işçi hareketi çok büyük tehlikelerle yüz yüzedir. Onlar, silahsız olarak gizlice faaliyet yürütmek zorundadırlar. Kırdaki ise, durum bu kadar zor değildir, çünkü kırsal bölgelerde, baskı güçlerinin erişemediği yerlerde yaşayanlar silahlı gerillanın desteğindedir.” Daha açık bir deyimle Che, düzenli ordulara dayanan oligarşik diktaların “zayıf karnının” kırlar olduğunu söylemekte, şehirlerdeki ağır baskının bir gerilla hareketinin örgütlenmesini zorlaştırdığını düşünmektedir; ki bu düşünceler kesinlikle doğrudur, deneyimlere dayanmaktadır. Ayrıca, kurtarılmış bölgelerin ve alternatif iktidar odaklarının yaratılmasının kırlarda daha fazla mümkün olduğu da her gerilla savaşının temel kurallarından biridir.

Ancak yine de bu genel doğrular, kırlarla şehirleri iç içe ele alan, bu alanlar arasında özgün diyalektik ilişkiler kuran deneyimlerin önünü kesmez; nitekim Latin Amerika Kıtası'nda bile kentleşme oranlarının değişik olduğu ya da kırsal bölgelerin koşullarının tam elverişli olmadığı hallerde, örneğin Nikaragua'da bütün alanları bir arada ele alan, kentlerin emekçi mahalleleri ile kır gerillası arasında değişik ilişkiler kuran örnekler yaşanmıştır. Yazımın gelecek bölümünde değineceğimiz gibi emperyalizmin “düşük yoğunluklu savaş stratejisi” gibi uygulamaları geliştirdiği koşullarda bu tür tartışmalar elbette daha fazla önem kazanacaktır. Nitekim Mahir Çayan Yoldaş, daha 1971 gibi erken bir tarihte “Birleşik Devrimci Savaş” gibi bir kavramı kullanarak kır ve şehir arasındaki diyalektik ilişkiden söz etmektedir.

Yani burada asıl anlatmak istediğimiz şey, Küba Devrimi'ni stratejik çizgi konusuna getirdiği yeni açılımları sadece bu sonuncu öğeye bağlayan ve Küba'da olan şeyi Çin'de olanların basit bir tekrarı gibi algılayan anlayışın yanlışlığıdır. Böyle bir anlayış, kırsal alanın temel olmadığı ya da bu alandaki gerilla kolunun oluşumunun zor olduğu koşullarda Küba Devrimi'nin açılımlarının da boşa düştüğü gibi bir yanılgıyı üretmektedir, ki bu yanılgı, Che'nin düşüncesinin özünün anlaşılmasını engellemektedir. Bu düşüncenin özü, savaşın şu ya da bu aşamasındaki ağırlık merkezinin neresi olacağı sorunundan çok, savaşa girişmek için “bütün nesnel ve öznel koşulların bir araya gelmesini bekleyen, bunları hızlandırmayı düşünmeyen” anlayışa karşı, sürekli milli krizin derinleştirilmesini, evrim-devrim aşamalarının iç içe geçmesini ve siyasi güçle askeri gücün birlikte büyütülmesini içerir.

* Üçüncüsü: Bu uzun süreli savaş, başlangıcı itibarıyla kuşkusuz bir “öncü savaş”dır ve öncü savaş, hiç de iddia edildiği gibi devrimci militanların oligarşi ile düelloya girdikleri bir

basit çatışma değildir. Vietnam'dan gelerek daha da geliştirilen Silahlı Propaganda kavramı da silah seslerinin ya da güç gösterilerinin kitleleri etkileyip "devrimci yaptığı" bir durum değildir.

Her şeyden önce Regis Debray gibi küçük burjuva unsurların sonradan yaptığı çarpıtmaların tersine, gerilla savaşı siyasal ve kitlevi bir savaştır. Kimlerin, kaç kişilik birliklerle savaştığından bağımsız olarak bu böyledir; çünkü o doğrudan doğruya siyasetin, siyasal partinin emrindedir, birbirinden bağımsız gerilla gruplarının çatışmalarına indirgenemez. "Gerilla, devrimci hareketin çekirdeği olmak durumundadır" diyor Fidel, Olas Kongresi konuşmasında: "Bu demek değildir ki, gerilla hareketi, herhangi bir ön çalışma olmaksızın doğabilir ya da siyasal yönelimi olmaksızın varolabilen bir şeydir. Hayır. Yönetici örgütlerin rolünü yadsımıyoruz. Siyasal örgütlerin rolünü yadsımıyoruz. Gerilla siyasal bir örgüt, siyasal bir hareket tarafından örgütlenir."

Son derece açık! Daha açığı ise Che söylüyor: "Hemen şu soru ortaya çıkıyor: Tüm Amerika'da iktidarın ele geçirilmesi için gerilla savaşı yöntemi tek formül müdür? Ya da her ne olursa olsun egemen biçim mi olacaktır? Ya da mücadelede kullanılan tüm formüllerden yalnızca herhangi biri mi olacaktır? Ve son olarak şu soru: Kıtanın öteki somut durumlarında Küba örneği kullanışlı olacak mıdır? Polemik süresince, gerilla savaşı uygulamak isteyenler, kitle mücadelesini ihmal ediyorlar diye eleştirilmektedirler -sanki bunlar karşıt yöntemlermiş gibi. Bu görüş açısının içerdiği düşünceyi reddediyoruz; gerilla savaşı bir halk savaşıdır, bir kitle mücadelesidir.

Halkın desteği olmadan savaşın bu türünü gerçekleştirmeyi istemek, kaçınılmaz bir felaketin başlangıcıdır. Gerillacılar, herhangi bir toprağın belirli bir yerine yerleşmiş, silahlı, mümkün olan tek stratejik hedefe, iktidarın ele geçirilmesine yönelik bir dizi askeri eylemi uygulamaya hazır, halkın savaşçı öncüleridir. Onlar, bölgenin ve söz konusu bütün arazinin köylü-işçi kitleleri tarafından desteklenir.

Bu ön koşullar olmadan gerilla savaşından bahsedilemez."

Burada sözü edilen şey, açık biçimde Politikleşmiş Askeri Savaştır, başka bir deyişle Uzun Süreli Savaştır. Bu, ne bireysel terördür ne de birbirinden bağımsız grupların eylemleridir. Bu, silahlı mücadeleyi eksen olarak alan ve bütün diğer mücadele biçimlerini onun etrafında biçimlendiren bir stratejik çizgidir: "Başlangıç kolay olmayacaktır; hatta aşırı ölçüde zor olacaktır. Oligarşilerin tüm baskı gücü, tüm demagoji ve vahşiliğiyle onların amaçlarının hizmetinde olacaktır. İlk saatte bizim görevimiz hayatta kalmaktır; daha sonra silahlı propaganda (Vietnamca anlamıyla, yani düşmana karşı yürütülen kazanılsın ya da kaybedilsin -ama savaşarak- çarpışmaların propagandası) yürüten gerilla örneğini izlemek olacaktır: gerillaların yenilmezliği dersi sahipsiz kitleler arasında kök salacak; ulusal ruhun elektrikleştirici gücü, daha şiddetli baskılara karşı koymak için daha zorlu görevlere hazırlayacak; mücadelenin bir unsuru olarak nefret, düşmanın nefreti, bizi, insanın doğal sınırlarını aşan ve onun ötesine geçen, insanı etkin, şiddetli, seçici ve soğuk bir ölüm makinasına dönüştürmeye zorlayacaktır. Bizim askerlerimiz böyle olmak zorundadır; düşmandan nefret etmeyen bir halk vahşi bir düşmanı yenemez.

Savaş, düşman onu nereye götürüyorsa oraya kadar götürülmelidir: onun evine, eğlence yerlerine; topyekun savaş. Düşmana kışlarının dışında ve hatta içinde bile rahat edebileceği bir an, barışçıl bir an bile bırakılmamalı; nerede bulunuyorsa ona saldırmalı, geçeceği her

verde ona köşeye sıkıştırılmış bir hayvan duygusu verilmelidir. O zaman, onun morali bozulmaya başlayacaktır. O, gittikçe daha fazla hayvanlaşacaktır, ama böylece biz onun çöküntüsünün belirtilerini daha açık göreceğizdir.”

“(…) Küçük savaşçı çekirdeklerinin başlangıçtaki mücadelesine, sürekli yeni güçler katılır, kitle hareketleri patlak vermeye başlar, eski kurulu düzen yavaş yavaş yıpranıp yıkılır: Artık savaşın kaderini belirlemek, kentlerdeki kitlelerin ve işçi sınıfının elindedir. Mücadelenin ta başından beri -düşmanlarının sayısından, gücünden ve kaynaklarından bağımsız olarak- bu ilk kadroları yenilmez kılan nedir? Bu halkın desteğidir ve kadrolar gittikçe daha yüksek derecede kitlelerin bu desteğinin hükmü altında olacaktır.”

* Dördüncüsü: Bu stratejik çizgi, meseleye namluların ucundan bakan ve diğer mücadele ve örgütlenme biçimlerini reddeden bir çizgi de değildir. Esasen Silahlı Propagandanın kitleleri örgütlemesi esprisi de bir anlamda soyut bir nitelik taşır. Siz hangi mücadele biçimini temel alırsanız alın, kitleler, politik örgütün kitlelere uzanan kolları vasıtasıyla örgütlenirler ve gerillaya doğrudan katılım, bu biçimlerden yalnızca biridir. Küba Devrimi’ne bakarken Che’nin Savaş Anıları’nı bir macera kitabı gibi okuyanlar ve salt askeri çarpışmaları dikkate alanlar, geride olup bitenleri, gençlikten kadınlara ve sendikalara dek uzanan kitlesel örgütlenme ve ilişki biçimlerini görmezler.

Çok ilginçtir, Frei Betto ile söyleşisinde Fidel, devrim sonrasında kır gerillasından gelenlerin kentlerdeki küçümsediği bir süreci anlatır ve “sonunda bir hesaplama yaptık, bütün devrim sürecinde kentlerde şehit düşenlerin sayısının kırlardan daha fazla olduğunu gördük” der. Yani gerilla mücadelesinin arka planında binlerce insanın çalıştığı bir başka alan vardır ve o alan olmadan başarıya ulaşmak mümkün değildir. Gerilladan bahsederken Fidel, “Bu, diğer mücadele biçimlerinin yadsınmasını gerektirmez. Birisi gazetede bir bildiri yayınladığı, bir gösteriye katıldığı, taraftar topladığı veya bir fikri yaydığı zaman şu ünlü yasal denilen yolları kullanıyor olabilir. Yasal ve yasadışı yolları ayırımını ortadan kaldırmalıyız.

Yöntemler devrimci ve devrimci olmayan diye sınıflandırılmalıdır. Devrimci, ülküsüne ve devrimci amacına ulaşmak için türlü yöntemler kullanır. Sorunun özü, kitlelerin bunun devrimci bir hareket olduğuna, sosyalizmin mücadelesiz olarak barışçı yollarla iktidara gelebileceğine inandırılıp inandırılmayacağındadır. Bu bir yalandır ve Latin Amerika’da kim barışçı yollarla iktidara geleceğini iddia ediyorsa, kitleleri aldatmaktadır. “İşte asıl mesele budur: “yasal” ve “yasadışı” ya da “önemli” ve “önemsiz” değil, “devrimci” ve “devrimci olmayan” yöntemler sorunu...

* Beşincisi: Uzun Süreli Savaş, bir taktik ayrıntı ya da diplomatik manevra aracı da değildir. Fidel’in “Devrim İçin Savaşmayana Komünist Denmez” isimli ünlü kitabını okuyanlar bu eserin tümüyle Venezüella Komünist Partisi ile polemige ayrıldığını bilirler. Orada da tartışılan asıl sorun, gerillanın amacı ve işlevidir. Venezüella gerillasını şehirlerde oturdukları yerden sözde “yöneten” VKP yöneticilerini sert bir şekilde eleştiren Fidel’in sorunu yalnızca gerillanın şehirden yönetilmesi değildir. Asıl sorun, VKP yönetiminin dağdaki gerillaları pazarlık aracı olarak kullanmak istemesidir. “Onlar için -diyor Fidel- gerillalar daha çok bir kargaşalık aracı, politik manevralarda kullanılacak bir araç bir tartışma aracı idiler.” Bu ise üç günde bir yapılan “ateşkes anlaşmaları” anlamına gelmektedir ki, Fidel’in bu konudaki yargısı oldukça ağırdır: “Tam bir zirdelilik!”

Küba deneyimi ise, halk savaşının klasik ve son derece doğru yaklaşımına uygundur. Gerilla, bir “terör” aracı değil, Halk Ordusu noktasına varması gereken bir çekirdektir. Halk ordusuna sahip olmayan hiçbir güç iktidara da sahip olamayacaktır. Bu yüzdendir ki Che’nin savaşın aşamaları üzerine söyledikleri Giap ya da Mao’nun söylediklerinin aşağı yukarı aynen tekrarı gibidir: “Gerilla savaşı ya da kurtuluş savaşının kural olarak üç aşaması vardır: birincisi, kaçmakta olan küçük silahlı gücün düşmana darbe indirdiği stratejik savunma aşaması; silahlı güç, küçük bir çevrede pasif bir savunma yapmak için sinmez, tersine, savunması, yerine getirebileceği sınırlı saldırılardan oluşur. Bundan sonra düşmanın ve gerillanın eylem olanaklarının istikrarlı olduğu denge noktasına ve nihayet büyük kentlerin işgaline, büyük kesin çarpışmalara, düşmanın tamamen yok edilmesine götürecek olan baskı ordusunun çevrilmesi son aşamasına varılır.”

Evet, bu bir tekrardır, çünkü sürecin mantığı böyledir. Küba devriminin kendine özgü nitelikleri ne olursa olsun, uzun süreli bir halk savaşı, böyle bir yoldan ilerlemek ve böyle bir sonuca ulaşmak zorundadır.

* Ve nihayet altıncısı, Politikleşmiş Askeri Savaş yolundan giden Küba devriminin de nihai olarak kitlelerin eseri olduğudur. Bu özel vurgu belki gereksiz gibi görünebilir ama aslında son derece önemlidir. Yazı dizimizin başından beri her fırsatta vurguladığımız gibi bir devrim, hangi yoldan gidilirse gidilsin, hangi stratejik çizgi izlenirse izlensin, silahlı orduların karşılaşip birbirlerini yendikleri bir meydan muharebesi değildir. Evet, Marks’ın son derece yerinde olarak söylediği gibi bir maddi güç, bir başka maddi güçle yenilebilir; ama sonuç olarak egemen düzeni yıkan güç, silahlı ya da silahsız biçimlerde örgütlenmiş olan emekçi kitlelerdir. Küba Devrimi de bunun bir istisnası değildir. Nasıl 30 Nisan 1975 günü Vietnam Ulusal Kurtuluş Ordusu başkentin kapılarına dayandığında artık kentin neredeyse tamamı kitlelerin elindeyse, Ocak 1959’da Küba devrimci ordusunun Havana’ya girmeye başladığı an, artık rejimin bittiği, kitlelerin umudunu ve yaşamını yeni bir iktidara bağlayarak harekete geçtiği andır. Olguyu böyle kavramak gereklidir.

Genel Sonuç...

Okurumuzun kolayca kavrayabileceği gibi, Küba devrimi üzerine yapılan bu kaba özet bile onun yeni tipte bir stratejik çizgi geliştirdiğini göstermektedir. Belki ilk bakışta bu çizgi, Çin ve Vietnam deneyimlerine birçok açıdan benzemektedir ve bu zaten doğaldır; sonuçta Küba Devrimi’nin yolu da en genel anlamda “Uzun Süreli Savaş” diye adlandırılan perspektif içindedir. Ancak öte yandan bu devrim, sözü edilen perspektife bir dizi yenilik getirmiş, öncelikle halk savaşının öncü savaşı aşamasından geçmesi ve bu aşamada silahlı propagandayı temel alarak milli krizi derinleştirme-kitleleri devrime örgütlenme görevlerinin birleştirilmesi gibi temel unsurları sürece katmıştır. Üstelik Che, bütün bu unsurlara belirli bir devrim havzasındaki tek tek devrimlerin birbirlerini tetikleme anlamında “kıtasal devrim” yaklaşımını da eklemiş, böylece dünya devrimi kavramına pratik ve somut/uygulanabilir bir açılım getirmiştir.

Bu kavramsal-pratik çerçeveler daha sonraları başta Latin Amerika olmak üzere dünyanın birçok ülkesindeki devrimcilere ilham kaynağı olmuştur. Kimi zaman doğru, kimi zaman ise eksik biçimlerde... Ama sonuçta, Küba Devrimi’nin çizgisi, Çin örneğinden sonra dünyadaki ikinci çığır açıcı dalga olmuş ve birçok ülke tarafından örnek alınmıştır.

Ve herhalde, döneme ait bir dizi çeviri metni ve röportajı okuduktan sonra kendimizi gereksiz bir alçakgönüllülüğe hiç kaptırmadan söyleyebiliriz ki, bu doğru çizginin ülke koşullarında klasik Leninist çerçeveyeyle ilişkisini en iyi kuran devrimci önder, Mahir Çayan olmuştur. Dünyadaki bir dizi hareket ve kişi Küba'dan fokocu ya da anti-parti sonuçlar çıkarırken, Mahir Çayan, Ne Yapmalı'dan gelen Marksist-Leninist hattı, yeni tipte bir Politik-Askeri liderlik biçiminde formüle etmiş, örgütsel anlamda da Türkiye devrimci hareketine büyük bir katkıda bulunmuştur.

WWW.THKP-C.COM